

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / hoitotyö

Niina Blomberg

ALAIKÄISTEN NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

BLOMBERG, NIINA

Opinnäytetyö

Työn ohjaaja

Toimeksiantaja

Toukokuu 2013

Avainsanat

Alaikäisten nuorten päihteiden käyttö

65 sivua + 5 liitettä

Lehtori Mirja Nurmi

Ehkäise tapaturmat- hanke 2009 - 2015

alaikäiset, nuoret, päihteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa alaikäisten nuorten päihteiden käyttöä Elimäellä 6.- ja 7.-luokkalaisten keskuudessa. Haluttiin tutkia, mitä päihteitä alaikäiset käyttävät ja miksi sekä mistä alaikäiset hankkivat päihteitä ja mitä seurauksia alle 18-vuotiaiden nuorten päihteiden käytöllä on.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Aineisto kerättiin nuorilta kyselylomakkeilla helmikuussa 2013 Elimäen yläasteella sekä ala-asteella. 6.-luokkalaisia oli yhteensä 30 ja 7.-luokkalaisia 105. Hyväksyttyjä vastauksia saatiin yhteensä 67 kappaletta. Kaikilla vastaajilla oli kirjallinen suostumus huoltajalta tutkimukseen osallistumiseksi.

Tuloksien mukaan suurin osa 6.- ja 7.-luokkalaisista nuorista ei käytä mitään päihteitä. Suurin osa piti käyttöä typeränä ja koki päihteiden käytön pilaavan elämän. Päihteiden käytön riskejä ja terveyshaittoja pidettiin merkittävänä syynä päihteettömyydelle. Osalla syynä oli vanhempien päihteiden käyttö, johon ei haluttu samaistua.

Alkoholi oli vastaajien eniten käyttämä päihde – 7,5 % vastasi käyttävänsä alkoholia. Kaikkien päihteiden osalta suurin osa käyttäjistä oli tyttöjä. Yleisimmin päihteet oli hankittu ostamalla niitä kavereilta. Miltei 20 %:lle vastaajista joku tuntematon oli tarjonnut ilmaiseksi päihteitä.

Merkittävimpiä syitä päihteiden käytölle olivat pahan olon helpottaminen ja halu olla päihtyneenä joku muu kuin oma itsensä. Esille nousi huono itsetunto ja raskas lapsuus. Yleisimpiä päihteiden käytöstä johtuvia seurauksia olivat kaatuminen tai putoaminen jostakin. 6% vastasi olleensa päihtyneen kuljettajan kyydissä.

Tutkimuksesta nousi esiin enemmistön kielteinen asenne päihteiden käyttöä kohtaan. Myös osa niistä vastaajista, jotka ilmoittivat käyttävänsä päihteitä, vastasivat päihteiden käytön olevan typerää. 64 vastaajaa (N=67) oli sitä mieltä, että hauskaa voi pitää ilman päihteiden käyttöä. Toisena asiana esille tuli nuorten paha olo myös niiden kohdalla, jotka ilmoittivat etteivät käytä mitään päihteitä.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

BLOMBERG, NIINA

Underage Intoxicant Use

Bachelor's Thesis

65 pages + 5 pages of appendices

Supervisor

Mirja Nurmi, MSc, Senior lecturer

Commissioned by

Ehkäise tapaturmat - project

May 2013

Keywords

Young, underage, intoxicants

The purpose of this Bachelor's thesis was to examine underage intoxicant use among 6th and 7th graders in Elimäki. The targets of the study were types and reasons of intoxicant use as well as the consequences of underage intoxicant use.

This research was a quantitative inquiry. The material was collected from the minors by questionnaires in February 2013. The number of the 6th graders was 30 and that of the 7th graders was 105. 67 answers were approved. All pupils had their guardians' leaves to take part in this research.

The results showed that most 6th and 7th graders did not use any intoxicants. The majority thought that using intoxicants was stupid and destroyed people's lives. Many found the risks of intoxicant use meaningful for health. Part of the youngsters' parents had used intoxicants and they did not want to be like them.

Alcohol was the most common intoxicant – 7,5 % of the respondents answered having used alcohol. Most of the users were girls. Most commonly the intoxicants had been bought from friends. A stranger had offered free intoxicants to 20 % of the respondents.

The most remarkable reasons for using intoxicants were relieving malaise and the desire to be someone else. Poor self-esteem and rough childhood popped up even in minors who did not use any intoxicants. Falls or fallings down were the most common problems caused by intoxicant use. 6% told that they had been in a drunken driver's car.

In this research popped up a negative attitude towards the use of intoxicants. Part of the respondents using intoxicants answered that using intoxicants was stupid. 64 respondents (N=67) thought one can have without intoxicants. Another thing that popped up was the youngsters' bad feelings. Even among the respondents who did not use any intoxicants.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	ALAIKÄISET JA PÄIHTEET	7
2.1	Alaikäisten alkoholin käyttö	9
2.2	Alaikäisten tupakointi	11
2.3	Alaikäisten huumeiden käyttö	12
3	ALAIKÄISTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖN SEURAUKSET	15
4	ALAIKÄISTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN	
4.1	Vanhempien näkökulma	21
4.2	Viranomaisten näkökulma	23
4.3	Nuorten näkökulma	24
5	TUTKIMUSONGELMAT	27
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
6.1	Kyselytutkimus	27
6.2	Kyselylomakkeen suunnittelu	28
6.3	Aineiston keruu	32
6.4	Aineiston analysointi ja raportointi	33
7	TUTKIMUSTULOKSET	34
7.1	Vastaajien taustatiedot	34
7.2	Alaikäisten nuorten päihteiden käyttö	34
7.2.1	Alaikäisten tupakointi	34
7.2.2	Alaikäisten alkoholin käyttö	35
7.2.3	Alaikäisten huumeiden käyttö	36
7.3	Alaikäisten päihteiden käytön syyt	38
7.4	Päihteiden hankkiminen	45
7.5	Alaikäisten päihteiden käytön seuraukset	48

7.6 Yhteenveto tuloksista	54
8 POHDINTA	55
8.1 Tulosten tarkastelu	55
8.2 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	57
8.3 Johtopäätökset ja jatkoehdotukset	59
8.4 Oma oppiminen	59
LÄHTEET	60
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimustaulukko	
Liite 2. Muuttujataulukko	
Liite 3. Saatekirje	
Liite 4. Kyselylomake	
Liite 5. Tutkimuslupa	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Elimäen 6.- ja 7.-luokkalaisten päihteiden käyttöä. Mitä päihteitä he käyttävät ja miksi? Mistä alaikäiset nuoret hankkivat päihteensä? Mitä seurauksia alaikäisten nuorten päihteiden käytöllä on? Tässä työssä päihteistä tarkastellaan alkoholia, tupakkaa ja huumeita.

Valitsin aiheen, koska se on ajankohtainen ja tulevaisuudessa haluaisin työskennellä nuorten parissa ja tämä opinnäytetyö auttaa ymmärtämään nuorten maailmaa ja heidän päihdekäyttämistään. Aihe on mielenkiintoinen sen moninaisuuden vuoksi.

Alaikäisten nuorten päihteiden käyttöön liittyy aina vakavia riskejä ja seuraukset ovat moninaisia. Alle 18-vuotiaan nuoren päihteiden käyttö koskee myös hänen huoltajiaan ja tarvittaessa viranomaisia (esim. koulu, poliisi, lastensuojeluviranomaiset), sillä kaikki alaikäisen päihteiden käyttö on laitonta. Vaikka nuorten päihteiden käyttö on jossain määrin vähentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna, on se silti yhä merkittävää alaikäisten nuorten keskuudessa. Raittius nuorten keskuudessa on lisääntynyt viime aikoina, mutta humaltuneiden nuorten määrä kuitenkin on yhä suuri. Myös alkoholin käytön aloitusikä on myöhentynyt. 15 - 16-vuotiaista 60 % on ollut joskus elämänsä aikana humalassa ja 10 % juo itsensä humalaan viikoittain. Kymenlaaksolaisista 8.- ja 9.-luokkalaisista 7 % käytti alkoholia viikoittain ja 16 % oli tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa vuonna 2010. Luvut ovat pienempiä aikaisempiin vuosiin verrattuna. Raittiiden nuorten määrä oli 39 %, joka oli enemmän aikaisempiin vuosiin verrattuna. (Ahlström, Huhtanen, Miekkala & Raitasalo. 2012. 3, 15, 24; Kouluterveyskysely. 2002 - 2010.)

1990-luvulla huumeiden käyttö ja siitä aiheutuneet haitat lisääntyivät Suomessa. 2000-luvulla huumeiden käyttö kuitenkin tasaantui Suomessa, mutta viime aikoina etenkin kannabiksen käyttö ja sen kotikasvatus ovat lisääntyneet. Kymenlaakson 8.- ja 9.-luokkalaisista nuorista 8 % oli kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran vuonna 2010. (Hakkarainen 2008; Kouluterveyskysely 2002 - 2010.)

Nuorille tarjottujen huumeiden määrät ovat nousseet. Huumausaineita tarjotaan enemmän sekä ilmaiseksi että maksua vastaan. Vuonna 2011 yli viidennekselle nuorista oli tarjottu jotain huumausainetta viimeisen vuoden aikana. (Ahlström ym. 2012, 26.)

Nykyään tupakointia kokeillaan ensimmäisen kerran yhä myöhemmässä iässä. Myös päivittäinen tupakointi nuorten keskuudessa on vähentynyt aikaisempaan verrattuna. Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun 8.- ja 9.-luokkien oppilaiden kohdalla Kymenlaaksossa päivittäinen tupakointi on vähentynyt vuosien 2002 - 2010 välisen aikana. 2010 16 % kymenlaaksolaisista nuorista ilmoitti tupakoivansa päivittäin. (Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö ovat vähentyneet, nuuskaaminen lisääntynyt 2011; Kouluterveyskysely 2002 - 2010.)

Opinnäytetyöni on osa Ehkäise tapaturmat –hanketta 2009 - 2015. Hanke on Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntien ja Etelä-Kymenlaakson kuntien yhteinen hanke. Sitä hallinnoi Kotkan kaupunki ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Toimintaa ja tutkimusta ohjaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Ehkäise tapaturmat -hanke 2009 - 2015.)

Hankkeen tarkoituksena on kehittää ennaltaehkäiseviä toimintamalleja, joita voidaan hyödyntää valtakunnallisesti. Sekä vähentää terveydenhuollon kuormitusta ja hankealueilla kehittämistoiminnan kohteeksi valittuja tapaturmia. Tarkoituksena on tunnistaa alueellisia tarpeita, hyödyntää hyviä ja toimivia käytäntöjä, hyödyntää verkostoja ja kehittää verkostollista toimintaa sekä hyödyntää jo olemassa olevaa tietoa tehokkaammin turvallisuustyössä, työn suunnittelussa, kohdentamisessa ja arvioinnissa. Väestötasolla halutaan vaikuttaa erityisesti riskikäyttäytymiseen ja tapaturmiin, joihin päihteet liittyvät. (Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Ehkäise tapaturmat -hanke 2009 - 2015.)

2 ALAIKÄISET JA PÄIHTEET

Päihteidenkäytön aloittamiseen liittyy kaksi teoriaa: nuorisokulttuurinen malli ja syrjäytymismalli. Syrjäytymisteorian mukaan ajankohtaiset ongelmat tai lapsuuden huonot olosuhteet ovat ajaneet nuoren käyttämään päihteitä. Tämän teorian mukaan päihteiden käyttö on osa syrjäytymistä. Nuorisokulttuurisen teorian mukaan nuoren päihteidenkäyttö liittyy nuoren normaaliin vapaa-aikaan ja juhlimiseen. Tällöin nuoren mielestä päihteiden käytöstä ei aiheudu ongelmia ja käyttö on hänen hallinnassaan. Tämän teorian mukaan päihteiden käyttöön ajaututaan sosiaalisten tilanteiden kautta, kun esimerkiksi päihteistä kieltäytyminen voi olla vaikeaa. (Fröjd, Kaltiala-Heino, Ranta, von der Pahlen, Marttunen 2009, 21.)

Nuorten satunnaiseenkin päihteiden käyttöön liittyy vakavia riskejä. Yli 90 % päihdeongelmaisista aikuisista on aloittanut päihteidensä käytön nuoruusiällä. (Ilomäki 2012, 8). Alle 18-vuotiaan nuoren tapauksessa ongelma koskee myös vanhempia ja tarvittaessa lastensuojelua. Osa huumekokeiluista ja alkoholinkäyttö nuorten keskuudessa ovat viime vuosina vähentyneet. Yleisimpiä huumeita nuorten keskuudessa ovat kannabis, amfetamiini, opiaatit sekä ekstaasi, gamma ja hallusinoivat sienet. (Aarninsalo 2009.)

Usein nuoret kokeilevat päihteitä ensimmäistä kertaa suunnittelematta. Jos tilanne koetaan miellyttävänä ja positiivisena, nuori ajautuu helposti uuteen kokeilukertaan. Kokeiluluontoista päihteiden käyttöä voi olla vaikea tunnistaa. Haju, punaiset silmät ja väsymys voivat olla tuntomerkkejä päihteistä. Myönteiset päihdekokeilut saattavat johtaa satunnaiskäyttöön. Nopeasti nuorelle tulevat tutuksi päihteiden hankinta, annostukset ja vaikutukset. Tässä vaiheessa nuori harvoin pitää itseään käyttäjänä, koska elämän kulissit pystytään säilyttämään. Käyttö alkaa näkyä käyttäytymisen muutoksina, ailahtelevaisuutena, välinpitämättömyytenä, väsymyksenä, nuori saattaa lintsata koulusta, valehdella ja vaatia lisää rahaa. Tällöin tilanteen selvittämiseksi kodin, koulun ja muiden auttavien tahojen yhteistyö on ensiarvoisen tärkeää. (Nuoret ja päihteet – Varhaisen puuttumisen neuvoja 2011, 6.)

Jossain vaiheessa nuoren päihteiden käyttö voi alkaa hallita koko hänen elämänsä; nuorelle on kehittynyt riippuvuus päihteeseen. Päihteen saamisesta ja sen nauttimisesta voi tulla elämän tärkeimpiä asioita. Usein nuori kuitenkin itse uskoo voivansa lopettaa päihteiden käytön jos itse sitä haluaa. Riippuvuuden vaiheessa käyttö on helpompi tunnistaa. Muutokset ovat merkittäviä käytöksessä ja sosiaalisessa elämässä. (Nuoret ja päihteet – Varhaisen puuttumisen neuvoja 2011, 6.)

Se, kuinka päihde nuoreen vaikuttaa, on hyvin yksilöllistä ja siihen vaikuttaa moni eri tekijä, kuten mielentila ja käytetäänkö vain yhtä päihdettä kerrallaan vai yhdessä jonkin muun aineen kanssa. Ajan kanssa nautittuun päihteeseen voi kehittyä toleranssi eli sietokyky. Päihteen käytön vähentyessä tai sen loppuessa toleranssi kuitenkin loppuu tai vähenee. (Aalto-Setälä, Marttunen & Pelkonen 2003, 4.)

Päihderiippuvuus voidaan jakaa kolmeen erilaiseen riippuvuuteen: psyykkiseen, sosiaaliseen ja fyysiseen. Psyykkisessä riippuvuudessa päihdettä käyttävä nuori kokee, ettei tule toimen ilman päihdyttävää ainetta. Sosiaalisessa riippuvuudessa käyttötilanteet

ovat oleellisia ja sen sosiaalinen merkitys, esimerkiksi päihdettä saatetaan käyttää vain sen takia että se luo ryhmäänkuuluvuudentunteen käyttäjälle. Fyysisessä riippuvuudessa elimistö reagoi aineen puuttumiseen vieroitusoireilla, kuten pahoinvoinnilla, kouristuksilla, vapinalla ja hermostuneisuudella. (Aalto-Setälä ym. 2003, 4.)

2.1 Alaikäisten alkoholin käyttö

Alkoholilla tarkoitetaan sellaista ainetta, joka sisältää enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Alkoholilain mukaan alkoholia ei saa myydä alle 18-vuotiaille. Ei myöskään, jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä, sen välittämistä tai luvaton luovuttamista. (Alkoholilaki 8.12.1994/1143. 3, 16 §.)

Alkoholinkäyttö haittaa nuoren psyykkistä ja fyysistä kehitystä. Nuoren aivot kehittyvät 20-vuotiaaksi asti. Nuoren elimistö ei kestä alkoholia samalla tavalla kuin aikuisen elimistö, joten haitat ovatkin kaksinkertaisia aikuiseen nähden. Kun nuori juo itsensä yhden promillin humalaan, se vastaa aikuisen kahden promillin humalatilaa terveysvaikutuksien osalta. Nuoren alkoholin käyttö voi aiheuttaa muutoksia aivoissa, jotka vaikuttavat persoonallisuuden ja käytöksen kehittymisessä. Jos nuoren alkoholin käyttö on toistuvaa, se voi aiheuttaa rakenteellisia sekä toiminnallisia muutoksia aivoihin, jolloin voi kehittyä esimerkiksi pysyvä päihderiippuvuus. Nuoren muisti ja oppimiskyky voi heikentyä alkoholin seurauksista huomattavasti enemmän kuin aikuisilla. Päihderiippuvuus voikin kehittyä nuorilla helpommin kuin aikuisilla, joka johtuu addiktiivisen muistin herkkyydestä. Jokainen nuoren juoma humalatila on hermoston myrkytystila. (Nuoret ja päihteet – Varhaisen puuttumisen neuvoja. 2011, 4; Nuorten aivot herkkiä alkoholille 2005.)

Aivoihin alkoholi vaikuttaa lamaavasti. Pitkäaikainen alkoholin käyttö aiheuttaa iso- ja pikkuaivojen rappeutumista. Pikkuaivot säätelevät liikkeiden koordinaatiota ja tasapainoa, alkoholi vaikuttaa siis myös liikehäiriöinä elimistössä. (Tillonen 2004, 5 -6.)

Perinnölliset tekijät vaikuttavat erityisesti nuoruudessa alkavaan alkoholismiin. Monet psyykkiset ongelmat lisäävät alkoholin ongelmakäyttöä ja riippuvuuden kehittymisriskiä, koska usein esimerkiksi masentuneessa tilassa masennusta yritetään lievittää alkoholin keinoin. Ongelmakäyttö kuitenkin aiheuttaa ahdistus-, pelko-, unettomuus- ja masennusoireita, jolloin tilanne muuttuu vain huonompaan suuntaan. Ongelmakäyttäjät altistuvat myös helposti tapaturmille ja monille hengenvaarallisille somaattisille

sairauksille, joista tavallisimpia ovat haimatulehdukset ja maksakirroosi. (Huttunen 2009.)

Nuorten alkoholin käyttö voidaan jakaa neljään eri tasoon: raittius ja kokeilu, toistuva päihteiden käyttö, päihteiden riskikäyttö ja suurkulutus. 16-18-vuotiaat nuoret ovat antaneet seuraavanlaisia perusteluita raittiuteensa tai niukkaan alkoholinkäyttöön: uskonnollinen vakaumus tai kodin asenneilmapiiri, humalajuomista pidetään typeränä ja hauskaa voi olla ilman alkoholiakin, huoli hallinnan menettämisestä ja mokailusta, raittis kaveripiiri tai seurustelukumppani, raskaat lapsuudenkokemukset, alkoholi ei kiinnosta, raittiina jää enemmän aikaa esimerkiksi harrastuksille, alaikäisyys sekä riskien ja terveyshaittojen takia. (Raitasalo & Simonen 2011, 23; Pirskanen 2007, 77.)

Winterin tutkimuksen (2004) mukaan raittiita nuoria oli vähiten Etelä-Suomessa verrattuna muuhun Suomeen. Eniten raittiita nuoria oli Pohjanmaalla. Etelä-Suomen alueella vanhempien alkoholinkäytöllä tai uskonnollisuudella oli hyvin vähäinen vaikutus nuorten alkoholinkäyttöön, kun taas muualla Suomessa niillä oli selvä yhteys nuorten raittiuteen. (Winter 2004, 60.)

Nuorten terveystapa 2011-tutkimuksessa on tutkittu nuorten alkoholin käyttöä vuosien 1977-2011 välisenä aikana. Vuonna 2011 kaksitoistavuotiaista 94 % pojista ja 95 % tytöistä ilmoitti ettei juo alkoholia ollenkaan. 14 - 18-vuotiaista alkoholia joivat useammin tytöt kuin pojat. (Lindfors, Pere, Raisamo, Rimpelä & Tiirikainen 2011, 32.)

Kymenlaaksolaisista 8.- ja 9.- luokkalaisista täysin raittiita kertoi olevansa 39 %. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevien määrä vuosien 2002 - 2010 välisenä aikana on laskenut, 2010 tosi humalaan kuukausittain kertoi juovansa 16%. (Kouluterveyskysely 2010, 18.)

Suomalaiset nuoret juovat poikkeuksellisen humalahakuisesti verrattuna muihin eurooppalaisiin nuoriin. (Kalliomaa, Puura & Tasanko 2004, 15, 17). 12-vuotiaiden ja sitä nuorempien keskuudessa humalajuominen on todella harvinaista. Jos sellaista esiintyy, välitön puuttuminen on tärkeää. (Fröjd ym. 2009, 22).

Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 - 2011 -tutkimuksessa on tutkittu, mitä juomalajeja nuoret ovat käyttäneet viimeisen 30 päivän aikana. Vuonna 2011 tyttöjen keskuudessa eniten oli käytetty siideriä ja väkeviä alkoholijuomia. Poikien keskuudes-

sa olut oli ylivoimaisesti suosituin, seuraavaksi suosituimpia olivat väkevät juomat. Myös aikaisempina vuosina tyttöjen ja poikien välillä suosituimmat juomalajit olivat olleet samoja. Juomismäärissä on tapahtunut muutoksia vuosien 1995 - 2011 välillä sekä tyttöjen että poikien keskuudessa. Vuonna 2011 yli kuuden annoksen juoneita tyttöjä oli enemmän aikaisempiin vuosiin verrattuna, kun taas yli kuusi annosta juoneiden poikien määrä oli laskenut. Kuudella alkoholiannoksella tarkoitetaan esimerkiksi kuutta pulloa keskioletusta, 2,5dl väkeviä tai viinipulloa. (Ahlström ym. 2012, 17--18.)

Nuorten ensimmäiset alkoholijuomat ovat useimmiten olutta tai siideriä kuin viiniä ja väkeviä alkoholijuomia. Vuonna 2011 noin kolmannes tutkimuksen nuorista oli juonut miedompia alkoholijuomia 13-vuotiaana tai sitä nuorempana. Viiniä oli nauttinut noin neljännes ja väkeviä juomia oli juonut 15 % nuorista. Tämän myötä myös ensimmäisen humalakokeilun ikä on jonkin verran siirtynyt myöhemmäksi aikaisempaan verrattuna. 14-vuotiaana humaltuneita alkoi olla vähemmän vuonna 2003 edellisiin vuosiin verrattuna. Vuoteen 2011 humaltuneiden nuorten määrä on edelleen laskenut. (Ahlström ym. 2012, 24.)

Pirskasen tutkimuksen mukaan nuorten muiden päihteiden käyttö on yhteydessä alkoholin käyttöön. 16-vuotiaista tytöistä 43 % käytti alkoholia yli aikuisten kertakäytön riskirajan. Pojista taas kolmannes ylitti miehille suunnatun kertakäytön riskirajan. 14 - 15-vuotiaista 50 % ei käyttänyt alkoholia kun taas 16-18-vuotiaiden keskuudessa 22 % kertoi olevansa raittiita. (Pirskanen 2007, 75,77.)

2.2 Alaikäisten tupakointi

Tupakalla tarkoitetaan tupakkakasvien lehdistä, rungosta ja varsista valmistettua tai niitä sisältävää nautintoainetta. Tupakkatuotteita ei saa myydä tai antaa alle 18-vuotiaan haltuun. Tupakointivälineitä ei saa myöskään myydä alle 18-vuotiaalle. (Tupakkalaki 13.8.1976/693, 2,10§.)

Tupakointi aiheuttaa helposti riippuvuutta fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Se aiheuttaa maailmassa toisiksi eniten kuolemia ja paljon erilaisia terveysriskejä. (Nuoret ja päihteet – Varhaisen puuttumisen neuvoja 2011, 4.) Tupakointi edistää myös monia kansantauteja. Vanhempien tupakointi vaikuttaa myös lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Pelkästään passiivisella tupakoinnilla voidaan vaikuttaa pysyviin muutok-

siin lapsen elimistössä sekä hidastaa lapsen kehitystä. Passiivisesti altistuneilla lapsilla on havaittu muutoksia elimistössä jo teini-iässä. Ensimmäiset tupakkakokeilut ja tupakoinnin aloittamiset tapahtuvat pääosin 13 - 15-vuoden iässä Suomessa. 14 - 18-vuotiaista suomalaisista joka viides käyttää tupakkaa päivittäin. 2011 vuonna 16 % 14-vuotiaista tai nuoremmista nuorista oli aloittanut polttamaan tupakkaa päivittäin. Tyttöjen ja poikien aloitusiässä ei ollut juurikaan eroja. Yleisin käytönoletusikä on ollut 14 - 15-vuoden välillä vuosien 1995 ja 2011 välillä, tosin tupakoinnin aloittaneita on viime vuosina ollut nuorten keskuudessa vähemmän kuin aikaisemmin. 12-vuotiaana tai nuorempana päivittäisen tupakoinnin on aloittanut noin kuusi prosenttia. Vuonna 2005 kaksitoistavuotiaista tupakkaa oli kokeillut 15 %. Euroopan keskitasoon verrattuna suomalaiset nuoret tupakoivat enemmän. (Ahlström ym. 2012, 24; Hakulinen-Viitanen, Laatikainen, Mäki, Wikström 2011, 173; Aalto-Setälä ym. 2003, 6; Niemelä, Poikolainen, Sourander 2008, 3297-3304.)

Nuorten tupakkatuotteiden käyttöä on tutkittu Nuorten terveystapa 2011 – tutkimuksessa vuosien 1977 - 2011 välisenä aikana. Sekä tyttöjen että poikien tupakkakokeilut alle 18-vuotiaiden keskuudessa ovat vähentyneet 1977-2011 välisenä aikana. Yli puolet 16-vuotiaista nuorista on kokeillut tupakkaa. Päivittäin 16-vuotiaista tupakoi vajaa kolmannes. Nuorempien ikäluokkien keskuudessa kokeilu oli harvinaisempaa vuonna 2011. (Lindfors ym. 2011, 19; Kalliomaa ym. 2004, 17.)

Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 - 2011 -tutkimuksen mukaan nuorten päihteiden käyttö on laskenut 2000-luvulla verrattuna aikaisempaan. 2011 vuoteen mennessä lasku oli kuitenkin pysähtynyt ja paikoin tupakointi oli jopa hieman noussut nuorten keskuudessa. Päivittäin tupakoivien määrä 2011 oli 15 - 16-vuotiaista pojista 20 % ja samanikäisistä tytöistä 18 %. Tupakkakokeilujen osalta 2007 - 2011 välisenä aikana ei ole tapahtunut muutosta. 1995 miltei 80 % oli vähintään kokeillut tupakkaa, kun vuonna 2011 vastaava lukema oli 60 %. Osa taas käyttää tupakkaa satunnaisesti, mutta siitä ei kuitenkaan ole muodostunut pysyvää tapaa, heidän osuus 15 - 16-vuotiaista on 40 %. (Ahlström ym. 2012, 15.)

2.3 Alaikäisten huumeiden käyttö

Suomessa huumausaineiden tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö

on kielletty. Poikkeuksena lääkinnälliset, tutkimukselliset ja valvonnalliset käyttötarkoitukset. (Huumausainelaki 30.5.2008/373, 5 §).

1990-luvulta lähtien huumeiden käyttö on kasvanut Suomessa. Se näkyi rikollisuutena, sairastuvuuden nousuna, tartuntatautilanteen pahenemisena ja huumekuolemien lisääntymisenä. Tällöin erityisesti kannabiksen käyttö lisääntyi, mutta merkittävästi ekstaasin, gamman (GHB), amfetamiinin ja opiaattien käyttäjät myös lisääntyivät. 2000-luvun alkupuolella tilanne hieman tasaantui, mutta viimeisten vuosien aikana erityisesti kannabiksen käyttö ja sen kotikasvatus ovat lisääntyneet. Myös opioidit kuten tramadoli, oksekodoni ja fentanyyli ovat lisääntyneet väärinkäyttäjien keskuudessa. (Hakkarainen 2008.)

Yleisin laiton huume Suomessa on kannabis. Kannabishuumeisiin kuuluvat marihuana, hasis ja hasisöljy. Sitä voi käyttää savukkeena, piippuna, höyryttämällä tai jopa ruoan seassa. Kannabiksen käyttäjän tunnusmerkkejä ovat kommunikoinnin vaikeus, ongelmanratkaisukyvyyn heikentyminen, punaiset silmät, laikukas iho, hasikselle ominainen makea imelä haju, väsymys, välinpitämättömyys, velttous, keskittymiskyvyn ja lähimuistin heikentyminen ja käyttäjä voi vaikuttaa humalaiselta, mutta ilman alkoholin hajua. (Nuoret ja päihteet 2011, 5.)

Vuonna 2011 nuorista, jotka olivat kokeilleet kannabista elinaikanaan suurempi osa oli poikia. Kokeilut viimeisten 12 kuukauden aikana ja viimeisen 30 päivän aikana olivat myös huomattavasti yleisimpiä nuorten poikien keskuudessa kannabiksen osalta. Vuonna 2011 vain 4 % 15 - 16 -vuotiaista kertoi käyttäneensä jotain muuta huumetta kuin kannabista, se onkin yleisin ensimmäiseksi kokeiltu huumausaine. Suonensisäisiä huumeita käyttäviä 15 - 16-vuotiaita ei juuri löytynyt. (Ahlström ym. 2012, 23.)

Vuonna 2006 hoitoon hakeutuneista huumeidenkäyttäjistä 41 % käytti opiaatteja, 21 % piristeitä, sekakäyttöä 17 %, kannabista 14 % ja rauhoittavia lääkeaineita 7 %. Käyttäjien keski-ikä oli 28 vuotta. Käyttöön liittyy usein huono itsetunto, huono surun ja kilpailun sietokyky, stressi ja ahdistus. Näiden avulla nuori usein hakee hetkellistä mielihyvää ja pyrkii vähentämään estoja ja ujoutta. (Huumeet 2009.)

17 % sekä tytöistä että pojista piti kannabiksen hankkimista helppona vuonna 2011. Samana vuonna huumeita oli tarjottu 20 % nuorista viimeisen vuoden aikana ja hieman yli neljännekselle jossakin elämän vaiheessa. Huumausaineet voivat olla piristäviä,

rauhhoittavia tai hallusinogeeniä. Opioidit kuten heroiini ja buprenorfiini ovat rauhoittavia. Piristeisiin kuuluu esimerkiksi kokaiini, crack ja amfetamiini. Marihuana, ekstaasi ja LSD kuuluvat hallusinogeenisiin. Niitä voidaan käyttää monella eri tavalla: pureskelemalla, hengittämällä, polttamalla, nuuskaamalla tai suonensisäisesti. Niitä voidaan valmistaa kasveista tai synteettisesti. (Ahlström ym. 2012, 26; Huumeet 2009.)

Rauhoittavat huumeet antavat hyvän olon tunteen nopeasti ja nimensä mukaisesti rauhoittavat. Kipu ja ahdistus myös poistuu hetkellisesti. Ne lamaavat keskushermostoa, hengitys, refleksit ja puhe hidastuvat. Lamaavien huumausaineiden käyttö voi johtaa hengityksen pysähtymiseen. Näillä huumeilla vieroitusoireet ovat voimakkaat ja ne johtavat helposti fyysiseen ja psyykkiseen riippuvuuteen. (Huumeet 2009.)

Opioidien käyttävän voi tunnistaa puheen sammaltamisesta, liikkeiden ja refleksien hidastumisesta, poissaolevasta olemuksesta, pienentyneistä silmän pupilleista, humalaoireista ilman alkoholin hajua ja pistojäljistä mikäli huumetta on käytetty suonensisäisesti. (Nuoret ja päihteet 2011, 5.)

Piristeet vaikuttavat keskushermostoon kiihdyttävästi. Välittömiä vaikutuksia ovat energisyyden ja hyvänolon tunne. Harkintakyky heikkenee ja käyttäjä voi tuntea olonsa voimakkaaksi, mikä voi usein johtaa aggressiivisuuteen. Piristeistä johtuvat kuolinsyyt ovat aivoverenvuoto, sydänhalvaus ja korkea kuume. Pahoinvointi, sydämen lyöntitiheyden nopeutuminen, verenpaineen kohoaminen, pupillien laajeneminen ja ruokahalun väheneminen liittyvät käyttöön. (Huumeet 2009.)

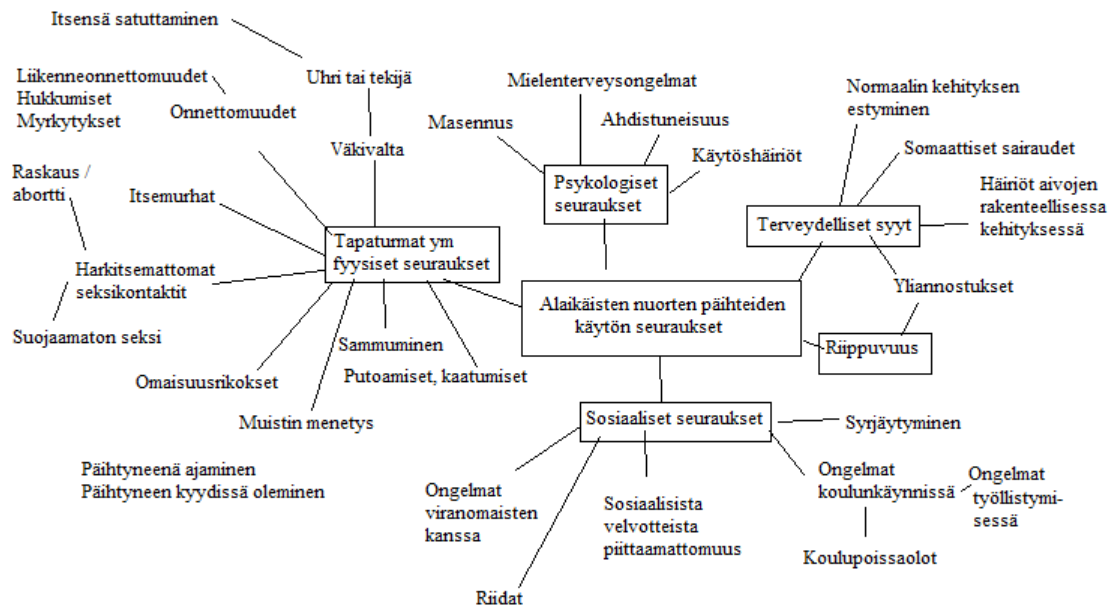
Amfetamiini ja sen johdokset voivat olla vaaleita kapseleita, tabletteja, jauheita tai liuoksia. Sitä voidaan käyttää suun kautta, nuuskaamalla tai suonensisäisesti. (Nuoret ja päihteet 2011, 5.)

Hallusinogeenit aiheuttavat aistiharhoja ja nopeita mielialan vaihdoksia. Ahdistusta, harkaluuloja, pelkoja, paniikkia ja masennusta esiintyy käyttäjillä. Fyysisiä oireita ovat verenpaineen nousu, pupillien laajeneminen ja sydämen lyöntitiheyden nopeutuminen. (Huumeet 2009.)

Jo pelkästään yhdellä hallusinogeenisen huumeen kokeilulla voi olla merkittävät seuraukset. Ne voivat aiheuttaa sekavuustiloja ja psykooseja, joiden tila saattaa jäädä myös pysyväksi. (Nuoret ja päihteet 2011, 5.)

3 ALAIKÄISTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖN SEURAUKSET

Tässä luvussa käsitellään alaikäisten päihteiden käytön seurauksia psykologisten, terveydellisten, sosiaalisten syiden sekä nuoren kehityksen kautta. Tarkastellaan myös päihteiden käytön yhteyttä tapaturmiin ja sen moninaisuutta. Katso kuva 1, jossa on tämän kappaleen teoreettinen viitekehys kasattu.

Kuva 1. Alaikäisten päihteiden käytön moninaisia seurauksia.

Jos runsaan päihteidenkäytön aloittaa jo varhain, psykologiset, terveydelliset ja sosiaaliset seuraamukset voivat olla moninaisempia ja vakavampia kuin myöhemmällä iällä alkaneen käytön seuraukset. Varhain aloitettu päihteidenkäyttö altistaa normaalin kehityksen estymiseen, psykiatriin ja somaattisiin sairauksiin ja sosiaaliseen syrjäytymiseen. Näiden yhteydessä nuorella voi myös olla muita psykiatrisia häiriöitä ja häiriöitä sosiaalisessa käyttäytymisessä, kuten ongelmia koulunkäynnissä, sosiaalisista velvoitteista piittaamattomuus, ongelmia viranomaisten kanssa ja psykososiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen. Nuorten tyypillisiä päihdehaittoja ovat koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät ongelmat. Päihteet nuorten keskuudessa vaikuttavat myös merkittävästi nuorten onnettomuuksiin, väkivaltaisiin tapaturmiin ja itsemurhiin. (Päihteitä käyttävän nuoren tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset 2001, 1591 - 1597; Niemelä ym. 2008, 3297 - 3304.)

Jatkuva käyttö vaikuttaa aivojen rakenteelliseen kehitykseen, jolloin alkoholiriippuvuuden riskit kasvavat ja altistus päihdehäiriöille kasvaa. Mitä aikaisemmin päihteiden käyttö aloitetaan, sitä todennäköisempää on runsas alkoholinkäyttö aikuisiässä. Suomessa ensimmäiset kokeilut sijoittuvat tavallisimmin 14 - 15-ikävuoden välille. Lap-
sesta aikuiseksi-pitkittäistutkimuksen mukaan ne nuoret, jotka olivat olleet todella humalassa ennen 14-ikävuotta, olivat myöhemmin 36 - 42-vuotiaina alkoholin ongelmakäyttäjiä. (Fröjd ym. 2009, 19.)

Päihteiden vaikutuksen seurauksena nuori saattaa altistua väkivallalle (uhrina tai tekijänä), ajoneuvon kuljettamiseen päihtyneenä, päihtyneen kuljettajan kyydissä olemiseen, suojaamattomalle seksille tai muulle harkitsemattomalle seksikontaktille ja omaisuusrikoksille joko tekijänä tai uhrina. Seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen kuuluu varhainen seksin aloitusikä, useat seksikumppanit, suojaamattomat yhdynnit, sukupuolitaudit, abortit ja teiniraskaudet. Nämä ovat yleisempiä päihteitä käyttävien nuorten keskuudessa. Päihteiden käytön seurauksena koulupoissaolot ovat selvästi lisääntyneet. Itsemurhan tehneistä suomalaisnuorista usealla on ollut päihteisiin liittyviä ongelmia ja moni heistä on tehnyt itsemurhan ollessaan päihtynyt. (Fröjd ym. 2009, 19; Niemelä ym. 2008, 3297 - 3304.)

Neulalla pistettävien huumeiden käytön seurauksena voi olla maksatulehdus (c-hepatiitti). Huumeen vaikuttavan aineen pitoisuus voi vaihdella, jolloin seurauksena voi olla kuolettava yliannostus. Vuonna 2007 oikeuslääketieteellisten ruumiinavauksen mukaan huumeiden käytöstä johtuvia kuolemia oli Suomessa 229, joista yleisimpiä aiheuttajia olivat olleet kannabis ja amfetamiini. Viime vuosina huumeista johtuvat kuolemat ovat olleet nousussa ja yleisimmin uhri on nuori. Jo pelkkä huumeen hankinta voi aiheuttaa nuorelle hankaluuksia, sekä niiden ostaminen voi ajaa tekemään rikoksia rahan saamiseksi. Käyttö altistaa vakaville mielenterveyden ongelmille. (Fröjd ym. 2009, 19-20.)

Pirskasen (2007) tutkimuksessa 212 päihteistä käyttäneistä nuorista yli viidennekselle oli aiheutunut päihteistä haittoja. Yleisimpiä niistä olivat sammuminen, muistin menetytys ja itsensä satuttaminen. (Pirskanen 2007, 77.)

Päihteiden käyttäjät kokevat myös positiivisia vaikutuksia käyttämistään päihteistä. Näitä ovat rauhallisuuden tunne, piristyminen, rohkeammaksi tuleminen, stressin helpottuminen, ahdistuneisuuden lievittyminen ja masennuksen helpottaminen. Pitkään

jatkuneen päihteiden käytön seurauksena positiiviset vaikutukset kuitenkin heikkenevät, jolloin parempien positiivisten vaikutuksien saamiseksi päihdettä tarvitaan yhä suurempia määriä. (Fröjd ym. 2009, 20.)

71 % nuorista pitää tupakointiin liittyviä riskejä merkittävänä, mutta silloin tällöin tapahtuvalle tupakoinnille ei koeta liittyvän juurikaan riskejä. Säännölliseen humalajuomiseen 43 % nuorista koki liittyvän merkittäviä riskejä. Tytöt pitävät sekä alkoholin että tupakan käyttöön liittyviä riskejä suurempina. (Ahlström ym. 2012, 28 - 29.)

Suurin osa lasten tapaturmista on ehkäistävissä. Tapaturmariskit on tunnistettava ja tiedostettava ja niiden perusteella ympäristöön ja käyttäytymiseen perustuvien muutosten kautta tapaturmat ovat ehkäistävissä. Lasten ja nuorten tapaturmaiset kuolemat ovat vähentyneet 1970-luvulta alkaen. Siihen ovat vaikuttaneet liikenne- ja tuoteturvallisuuskehitys, myrkytysten ja hukkumisten ehkäisyyn tehty työ, lainsäädännön muutokset, lisääntynyt tietoisuus riskien ehkäisykeinoista, Myrkytystietokeskuksen perustaminen ja tapaturmapotilaiden hoidon kehittyminen. Tästä huolimatta lasten ja nuorten yksittäisiä kuolemansyitä ovat useimmiten tapaturmat. Suurimmillaan niiden osuus on 15 - 19-vuoden iässä sekä tyttöjen että poikien keskuudessa. Vuosittain alle 25-vuotiaita kuolee tapaturmaisesti Suomessa noin 150. Keskimäärin 125 nuorta kuolee vuosittain itsemurhaan ja väkivaltaisesti kuolee noin 14 henkilöä. Suurin osa nuorten tapaturmista tapahtuu vapaa-ajalla kodin ulkopuolella. Nuorten tapaturmalttiuteen vaikuttavat sukupuoli, ikä, kehitysvaihe, fyysinen ja henkinen hyvinvointi, terveystottumukset, päihteiden käyttö ja muu riskikäyttäytyminen. (Hakulinen-Viitanen ym. 2011, 185; Lasten ja nuorten tapaturmat; Nuorten tapaturmat.)

Alkoholin käytön vähentämisellä voidaan ehkäistä tapaturmia. Vaikka käyttö olisi vähäistä ja päihderiippuvuutta ei olisi, tapaturmariski kasvaa humalassa. Ongelmakäytöksi päihteet muodostuvat silloin, kun niistä aiheutuu haitallisia seurauksia nuorelle, kuten riitoja, tapaturmia, toisten satuttamista, harkitsemattomia seksuaalisuhteita. Viikkoittainen humalajuominen ja sammuminen alkoholin käytön seurauksena luokitellaan aina riskikäytöksi. (Fröjd ym. 2009, 17 - 18). Nuoren itsensä voi olla vaikea tunnistaa ongelmakäyttöä. Päihteistä johtuvat ongelmat saattavat kasaantua ja johtaa herkästi päihteiden väärinkäyttöön ja riippuvuuteen. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen on tärkeää. Aikuisiän päihdeongelmien kehittymisen riskiä voidaan pienentää nuoren

päihdekokeilujen myöhäistämistä edes 16-ikävuoteen. (Hakulinen-Viitanen ym. 2011, 169 - 170.)

Suomessa alkoholia ei voi ostaa alle 18-vuotias. Moni nuori kuitenkin käyttää alkoholia jo ennen 16 vuoden ikää. Erityisesti nuoret ovat alttiita alkoholimyrkytyksille ja onnettomuuksille kokemattomuuden takia. (THL, tapaturmia ehkäistään vaikuttamalla alkoholin käyttöön 2011.)

Yli neljäsosa nuorille tapahtuneista tapaturmista liittyy päihtymiseen. Vuosittain nuorten tapaturmaisia kuolemia tapahtuu n. 40, joissa päihtymys on syynä. Näistä miltei 90 % on miehiä. Eniten nuorten kuolemaan johtavia tapaturmia päihtyneenä ovat hukkuminen ja tulipalot. (THL, nuorten alkoholinkäyttö ja tapaturmat.)

Päihdehäiriöiden, etenkin alkoholin suurkulutuksen on osoitettu olevan riskitekijä nuorisoriikollisuudelle. Monet rikokset tehdään päihteiden vaikutuksen alaisena ja rikoksilla saatetaan rahoittaa päihteiden käyttöä. Yhdysvaltalaistutkimuksessa on osoitettu, että joka toinen nuori, joka on saanut rikostuomion, kärsii päihdehäiriöstä yleensä sekä huume- että alkoholiongelmasta. (Niemelä ym. 2008, 3297 - 3304.)

Yli puolet 10-15-vuotiaiden myrkytyksistä aiheutuvista ensiapukäynneistä johtui alkoholista Tampereen yliopistollisessa sairaalassa vuosina 2002 - 2006. Suomessa alkoholin osuus lasten ja nuorten myrkytystapauksissa on suurempi kuin muualla Euroopassa. Myrkytyksiä voivat aiheuttaa alkoholi, huumausaineet, lääkkeet ja sekakäyttö. Lapset, jotka nauttivat alkoholia ensimmäistä kertaa ovat hengenvaarassa. Toistuvat humalakerrat eivät kuitenkaan suojaa myrkytyksiltä. (Holopainen 2006.)

Ahdistuneisuutta kuvataan epämiellyttävänä tunteena, johon yritetään etsiä helpotusta. Jos helpotusta etsitään päihteitä käyttämällä, mallia kutsutaan itselääkintäteoriaksi. Vaikka päihteiden käytön aikana nuoresta voi tuntua, että ahdistus helpottaa, monet päihteet (etenkin alkoholi) kuitenkin aiheuttavat päihtymisen liitännäisoireena ahdistuneisuutta. Huumeiden käytön jälkeen esiintyy myös yleensä ahdistuneisuutta, paniikkitiloja, vainoharhaisia tai epärealistisia ajatuksia, kiihtyneisyyttä ja hallusinogeenia. Nuorten mielenterveys- kohorttitutkimuksessa Suomessa 9.-luokkalaisilta nuorilta selvitettiin 2002 - 2003 päihteiden käyttöä ja niiden yhteyttä mielenterveyshäiriöiden oireisiin. Kahden vuoden päästä nuorten tilanne kartoitettiin uudestaan. Tuloksina havaittiin, että ahdistuneisuus oli selvästi yhteydessä nuorten päihteiden käyttöön.

Nuori, joka käytti alkoholia vähintään kerran kuukaudessa, oli kolme kertaa todennäköisemmin ahdistunut kuin nuori, joka ei käyttänyt päihteitä tai käytti niitä harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Huumeiden käyttö aiheutti samanaikaista ahdistuneisuutta, mutta ei myöhempää ahdistuneisuutta. Ne nuoret, jotka kokivat itsensä ahdistuneiksi, joivat itsensä tosi humalaan kuukausittain kaksi kertaa yleisemmin kuin ne, jotka eivät olleet ahdistuneita. Kahden vuoden jälkeen kartoitustilanteessa tilanne oli yhä samanlainen. (Fröjd ym. 2009, 26 - 28.)

60-80 % päihdehäiriöisistä nuorista kärsii jostakin psyykkisestä häiriöstä. Käytös- ja uhmakkuushäiriöt ovat yleisimpiä, sitten masentuneisuus ja ahdistuneisuushäiriöt. tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriöt. Psyykkisten häiriöiden hoito voi helpottaa nuoren päihdeongelmaa, mikäli nuori käyttää päihteitä esimerkiksi helpottamaan masenustaan. (Niemelä ym. 2008, 3297 - 3304.)

Nuoruusiässä kehitys on voimakasta, etenkin aivoissa. Motivaatio, ihmissuhteiden ylläpitämiseksi tarvittavat kyvyt, tiedon käsittelykyky ja impulssikontrolli kehittyvät nuoruudessa. Päihteiden käytöllä on vaikutusta muun muassa näihin kehitysvaiheisiin. Jatkuvan päihteiden käytön seurauksena voi olla esimerkiksi impulsiivisen käyttäytymisen jatkuminen aikuisiässä, vaikka tyypillisesti se on vain osa nuoruusikää. (Fröjd ym. 2009, 19.)

Vuosien 2000 - 2010 välisenä aikana 14-vuotiaita ja sitä nuorempia poikia on Suomessa hukkunut tapaturmaisesti hieman yli 50 henkilöä ja vastaavanikäisiä tyttöjä noin 25. 15 - 24-vuotiaita poikia on hukkunut n. 90 henkilöä ja tyttöjä vajaa 10 henkilöä. Suomessa hukkumistapaturmista yli puolet tapahtuu päihtyneenä ja hukkumiskuolemien merkittävä riskitekijä onkin alkoholi. Silloin putoamisen mahdollisuus veden on suurempi ja uimataidot ovat päihtyneenä heikommat. Veneilemään saatetaan lähteä herkemmin ja ohjata venettä huolimattomasti. Kuolemaan johtavia kaatumisia ja putoamisia ei vuonna 2011 alaikäisten keskuudessa ollut kuin muutamia (THL, kaatumiset ja putoamiset; Tapaturmaiset hukkumiset. 2009.)

Nuoren kuljettajan riski kuolla liikenteessä on kolminkertainen aikuisväestöön verrattuna. Nuorilla liikenteessäkin korostuu monesti hauskanpito, itsenäistyminen ja yhdessäolo. Ajokokemusta on vähemmän eivätkä nuoret koe riskejä niin suurina. (THL, nuorten tapaturmat liikenteessä.)

Vuonna 2011 Suomessa liikennetapaturmissa menehtyi yhteensä 292, luku oli hieman enemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Poliisin tietoon tulleita loukkaantumisia liikennetapaturmissa tapahtui 7931 vuoden 2011 aikana. Loukkaantumisista suurin osa tapahtui henkilöauton kuljettajille ja matkustajille. Mopolla, moottoripyörällä ja polkupyörällä loukkaannuttiin seuraavaksi eniten. Liikennetapaturmista aiheutuneita kuolemia oli myös eniten henkilöauton kuljettajien ja matkustajien kohdalla. Seuraavaksi yleisin kuolemaan johtanut liikennetapaturma sattui kävelijöille. (THL, liikennetapaturmat.)

Liikennetapaturmista aiheutuvat nuorten kuolemat ovat yleisin nuorten kuolemasyy. (Lasten ja nuorten tapaturmat.) Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 - 2011 - tutkimuksen mukaan vuoden 2007 jälkeen sekä tyttöjen että poikien humalassa ajoneuvoa, mopoa tai moottoripyörää ajaneet lukemat ovat laskeneet vuoteen 2011. Pojista noin 15 % oli ajanut humalassa, tytöistä noin 11 %. (Ahlström ym. 2012, 30.)

Yleisimpiä ongelmia päihdehäiriöisillä nuorilla ovat koulunkäyntiin, opintoihin ja työllistymiseen liittyvät ongelmat. Erityisen runsas päihteiden käyttö ajaa monesti opintojen keskeyttämiseen, koulusta erottamiseen, koulusta pinnaamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen rimaa hipoen. (Niemelä ym. 2008, 3297 - 3304.)

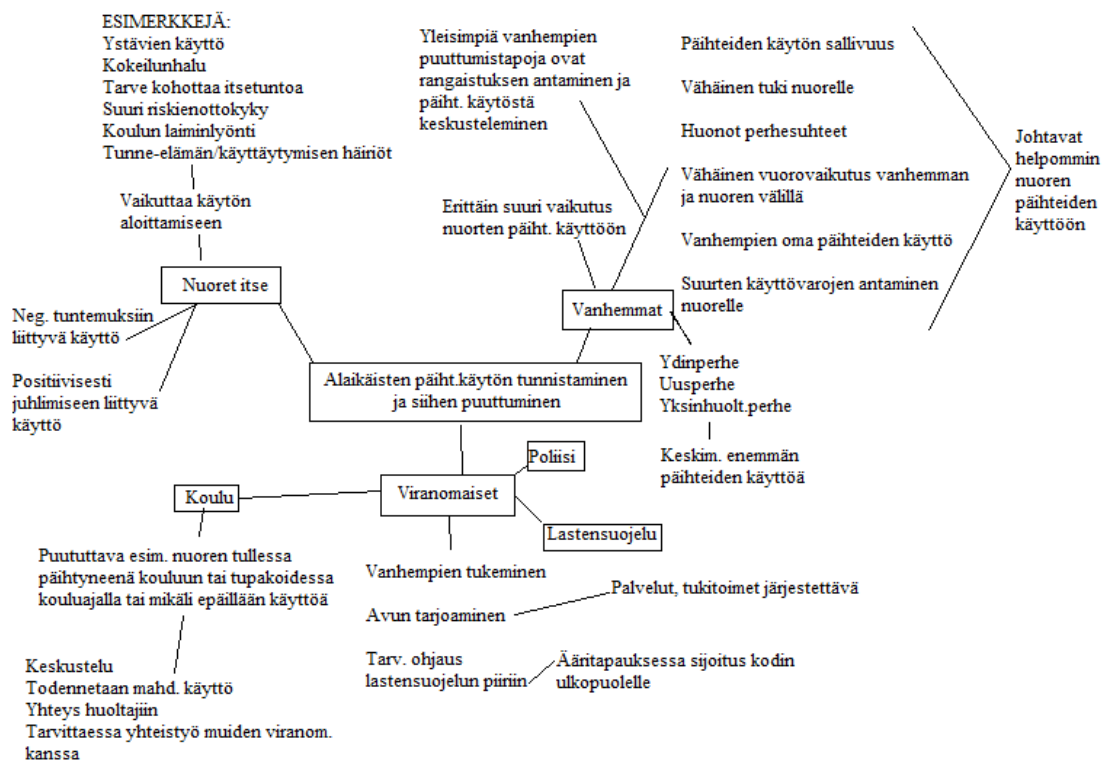
Medialla on nykyään yhä suurempi osa nuorten elämää. Nuorten alkoholin käytön on havaittu reagoivan muita ikäryhmiä herkemmin mainontaan. (Markkula, Öörni 2009, 71). Medialla on suuri vaikutus nuoren elämään etenkin silloin, kun ympäristön muut mallit toimivat samansuuntaisesti kuin median antama kuva. Lukuisten yhteisöpalveluiden välityksellä voi julkaista kuvia, kommentoida ja keskustella, niiden kautta nuori voi etsiä ja testata omaa identiteettiään, seurustella vastakkaisen sukupuolen kanssa ja saada pienen irtioton vanhemmistaan. Median kautta nuori hakee usein niin sanottua paheksuttua ja kiellettyä sisältöä, näin media vetoaa voimakkaaseen riskinottohaluun. Näitä voivat olla muun muassa päihteet. (Mustonen, Salokoski 2007, 16, 23.)

Yli 10 - 12-vuotiaiden nuorten riskejä median kautta ovat esimerkiksi mallit väkivaltaan ja itsemurhiin, rasismi ja suvaitsemattomuus sekä esikuvien voiman kautta huumet ja muut päihteet. Mediasta erityisesti elokuvat ja musiikkivideot lisäävät nuorten myönteistä suhtautumista tupakointiin. Suomessa kuitenkin päihteiden mainontaa rajoitetaan laissa. Esimerkiksi formula-kisoissa on esillä useampi tupakkamerkki ja nuo-

ri, joka tuntee hyvin tupakkamerkit ja pitää formuloista, voi kyseiset tupakkamerkit yhdistää myönteiseen mielikuvaan. (Mustonen ym. 2007, 25, 37, 40.)

4 ALAIKÄISTEN PÄIHTEIDEN KÄYTÖN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

Tässä kappaleessa käsitellään alaikäisten päihteiden käyttöä vanhempien, viranomais-
ten ja nuorten näkökulmasta – mitkä asiat vaikuttavat alaikäisten päihteiden käyttöön
ja kuinka siihen tulisi puuttua. Katso kuva 2, jossa on tämän kappaleen teoreettinen
viitekehys tiivistettynä.

Kuva 2. Näkökulmia alaikäisten päihteiden käytöstä ja sen tunnistamisesta sekä siihen puuttumisesta

4.1 Vanhempien näkökulma

Yksi tärkeimpiä asioita nuoren käyttäytymisen säätelyssä on perhe-elämä. Perhe voi tarkoittaa ydinperhettä, uusperhettä tai yksinhuoltajaperhettä. Yksinhuoltajien lapset käyttävät keskimääräistä enemmän päihteitä ja heillä on enemmän käyttäytymishäiriöitä kuin muiden perherakenteiden lapsilla. Myös uusperheiden lapsilla tutkimuksen

mukaan on enemmän päihteiden käyttöä kuin ydinperheen lapsilla. Vanhempien päihteiden käytön sallivuudella on todettu olevan yhteyttä lasten huumeiden käyttöön. Myös vanhempien vähäinen tuki ja huonot perhesuhteet ovat yhteydessä alaikäisten päihteiden käyttöön. Alkoholinkäyttöön ja tupakointiin on todettu vaikuttavan vanhempien vähäisen vuorovaikutuksen. Vanhempien hyvillä kasvatuskäytännöillä taas voidaan suojata nuorta päihteiltä. Hyvillä kasvatuskäytännöillä tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien päivittäistä yhdessäoloa nuoren kanssa, nuoren elämän seuraamista läheltä, jatkuvaa vuorovaikutusta yhdessä nuoren kanssa kun hänen asioistaan päätehtään. (Ahlström, Metso & Tuovinen 2002, 423.)

Ahlströmin ym. (2002) tutkimuksen mukaan monet yksinhuoltajaperheiden lapset ovat keskimääräistä valmiimpia tekemään päätöksiä kysymättä vanhemman mielipidettä ja herkempiä vertaisryhmän painostukselle. Sisarusten päihteiden käytöllä on riski, että nuori alkaa käyttämään samoja päihteitä. Vanhempien tietämys nuoren olinpaikasta iltaisin vähensi poikien kaikkien päihteiden käyttöä, kun tyttöjen kohdalla se vähensi tupakointi- ja humaltumisriskiä. Huono isäsuhde ja suuret käyttövarat olivat myös yhteydessä päihteiden käyttöön. Nuoret, jotka eivät kokeneet terveyttään riittäväksi, huumeiden kokeiluriski oli suurempi. Yllättävänä tuloksena yksi poikien huumeiden kokeilurisktiin vaikuttavista tekijöistä oli korkeasti koulutetut vanhemmat. Nämä vanhemmat eivät näyttäneet valvovan poikiaan yhtä paljon kuin tyttöjä. Jos vanhemmat eivät seuraa lastensa alkoholinkäyttöä tai eivät aseta selkeitä rajoja alkoholin suhteen, lapset voivat ajatella vanhempiansa suhtautumisen olevan sallivampaa kuin se todellisuudessa on. (Ahlström ym. 2002, 425 - 426.)

Kasvatuskäytännöillä voi olla myös huonoja vaikutuksia päihteiden käyttöön. Yksinhuoltajaperheiden nuoret, joiden läksyjen tekoa vanhempi valvoi, käyttivät yleisemmin alkoholia, kuin sellaiset nuoret, joiden tehtävien tekoon ei puututtu. Kyseessä voi olla vastarinta, kun nuorten tekemisiä valvotaan liian tarkasti. (Ahlström ym. 2002, 429.)

Ilomäen (2012) väitöskirjan mukaan perheellä on suuri vaikutus alaikäisen nuoren päihteiden käyttöön. Herkemmin päihteiden käyttöön ajautuvat sellaiset nuoret, joiden vanhemmat ovat hyvin sallivia ja nuorten valvonta ja ohjaus vanhempien osalta on puutteellista. Perheroolien väärinkäyttö sekä geneettiset tekijät voivat myös edesauttaa nuoren päihteiden käyttöä. Jos vanhemmat tai muut perheenjäsenet käyttävät päihteitä kotona tai päihteet ovat helposti saatavilla, riski käyttöön kasvaa. Myös fyysinen vä-

kivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö ovat usein käytön takana. (Ilomäki 2012, 51 - 52.)

Lemmetyisen tutkimuksessa on tarkasteltu erilaisia puuttumistapoja nuoren alkoholin käyttöön. Alkoholin käytöstä keskustelu tai jonkin rangaistuksen antaminen olivat yleisimpiä. Keskustelu koettiin osin ristiriitaisena, osa vanhemmista valisti alkoholin haitoista, mutta käytti alkoholia kuitenkin itse. Toiset vanhemmat olivat kannustaneet juomiseen ja toisten alkoholin käyttöön ei oltu puututtu vanhempien taholta millään tavalla. Tutkimukseen vastaajien alkoholinkäyttöön heidän ollessaan alaikäisiä puututtiin 59 %:stä tapauksista. (Lemmetyinen 2007, 60 - 61.)

4.2 Viranomaisten näkökulma

Yhteisön näkökulmasta tarkasteltuna päihteiden käyttöön voi ajaa monenlaiset seikat. Jos päihteitä on helposti saatavilla, se johtaa helpommin niiden käyttöön alaikäisten keskuudessa. Kouluissa ohjauksen puute sekä muilla tavoin puutteelliset koulut ovat yksi syy. Myös köyhyys vaikuttaa lisäävän päihteiden käyttöä. (Ilomäki 2012, 51.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapselle tasapainoinen ja monipuolinen kehitys, turvallinen kasvuympäristö ja erityinen suojelu. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1. §). Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä silloin, kun tulee tietoon sellaisia asioita, joita lastensuojelun olisi hyvä selvittää. Ne voivat liittyä lapsen omaan käyttäytymiseen, kehitystä häiritseviin olosuhteisiin tai lapsen hoitoon. Ilmoituksen syynä voi olla esimerkiksi vanhempien päihdeongelmat tai lapsen oma päihteiden käyttö. Ilmoitus tulisi tehdä välittömästi ja sen voi tehdä kuka tahansa. Ilmoitusvelvollisia ovat esimerkiksi poliisitoimi, opetustoimi, sekä sosiaali- ja terveyshuollon viranomaiset. Vaikka heitä koskeekin vaitiolovelvollisuus, se syrjäyttää lastensuojeluilmoituksen velvollisuuden. Jos viranomainen tekee ilmoituksen, on aina perheelle kerrottava ilmoituksen tekemisestä. Vaikka perhe ei haluaisi ilmoitusta tehtävän, on se silti tehtävä. Ilmoitus voidaan tehdä kunnan sosiaalitoimistoon kirjallisesti, puhelimitse tai asioimalla sosiaalitoimistossa. (Lastensuojeluilmoitus 2012.)

Kaikki alaikäisen alkoholin, tupakan ja huumeiden käyttö on väärinkäyttöä (Nuoret ja päihteet. 2011, 3). Ensisijaisesti vanhemmat ja muut huoltajat ovat vastuussa lapsen hyvinvoinnista. Viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatustehtävissä ja tarjottava apua perheille riittävän varhain ja tarvittaessa ohjattava perhe ja lapsi lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia ja muita henkilöitä,

jotka vastaavat lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta: tarvittavat palvelut ja tukitoimet on järjestettävä. Lapsi voidaan myös sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin asian järjestämiseksi. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 2§.)

Kouluilla on velvollisuus toimia, mikäli nuori tulee päihtyneenä kouluun tai esimerkiksi tupakoi kouluaikana. Jos epäillään nuoren olevan päihtyneenä koulussa, oppilaan kanssa keskustellaan asiasta, todennetaan mahdollinen päihteiden käyttö, otetaan yhteys oppilaan vanhempiin tai muihin huoltajiin, voidaan olla yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa ja tilanteen vaatiessa voidaan tehdä lastensuojeluilmoitus. Rehtori myös käsittelee asiaa oppilashuoltoryhmässä, johon kuuluu muun muassa terveydenhoitaja ja kuraattori. Poliisi on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen kaikista alle 18-vuotiaiden nuorten tekemistä rikoksista. Poliisi on vanhempien jälkeen yleisin henkilö, joka puuttuu alaikäisten nuorten päihteiden käyttöön. (Nuoret ja päihteet 2011, 8, 10; Lemmetyinen 2007, 61.)

4.3 Nuorten näkökulma

Tupakoinnin aloittamiseen vaikuttaa suuresti ystävien tupakointi. Alkoholinkäytön syitä ovat esimerkiksi kokeilunhalu ja alkoholin rohkaiseva vaikutus nuoren käyttäytymiseen (Nuoret ja päihteet 2011, 4.)

Minkälainen on tyypillinen alaikäinen nuori, joka on ajautunut käyttämään päihteitä? Nuoret, joilla on tarve kohottaa tai parannella itsetuntoaan, ajautuvat muita herkemmin päihteiden käyttäjiksi. Sellaiset nuoret, jotka ottavat helposti riskejä, joilla on holtiton temperamentti ja jotka ovat kapinallisia, riski päihteiden käytölle suurenee. Koulun laiminlyönti, halu näyttää vanhemmalta sekä mieliteot paremman olon saavuttamiseksi ovat usein käytön takana. Myös ikätoverien päihteiden käyttö ja painostus sekä tarve hallita itse asioita ja riippumattomuus muista ovat tyypillisiä piirteitä. Persoonalla on myös merkitystä, tunne-elämän häiriöt ja käyttäytymishäiriöt ovat yksi syy. Sosiaalinen eristyneisyys muista, kiintymyksen puute, tylsyys, tarve tulla hyväksytyksi ja kuulua joukkoon löytyvät usein taustalta. Nuori, joka pyrkii saavuttamaan aina vain helpoimman suorituksen esimerkiksi opinnoissa, urheilussa tai muussa, ajautuu helpommin päihteiden käyttäjäksi. (Ilomäki 2012, 51 - 52.)

Lemmetyisen tutkimuksessa on eroteltu selkeästi kolme eri näkemystä nuorten päihteiden käytön syiksi: kokeilunhalu ja muiden mukana meneminen, positiivisesti juhli-

miseen liittyvä käyttö ja negatiivisiin tuntemuksiin tai kokemuksiin liittyvä käyttö. Varsinkin huumeiden suhteen kokeilunhalu oli merkittävä syy käyttöön. Nuorten mielestä alkoholi kuului ennen kaikkea juhlintaan. Osa kertoi alkoholin kuuluvan urheiluun tai pelin voittoon. Alkoholi liitettiin myös kotibileisiin, tekemisen puute saattoi olla syynä juomiseen tai juomisen avulla haluttiin rentoutua. Yli puolet liitti päihteiden käytön suruun ja kuvattiin, ettei pahaa maailmaa kestä selvin päin, joka oli syynä päihteiden käyttöön. Syitä pahaan oloon olivat läheisen kuolema, ero, koulukiusaus, hyväksikäyttö, väkivalta, oma ahdistus, masennus, yksinäisyys, hyväksikäyttö (muukin kuin seksuaalinen, esimerkiksi kaverit käyttäneet kiltteyttä hyväksi) ja arvottomuus, jotka haluttiin päihteiden käytöllä unohtaa. Syyt olivat usein moninaisia, päihteitä käytettiin monesti sekä iloon että suruun. Suruun kohdistuva käyttö nousi kuitenkin tutkimustuloksissa enemmän esille. (Lemmetyinen 2007, 65 - 66, 73.)

Nuorten päihteettömyyden edistämisen tutkimuksessa ne nuoret, jotka käyttivät päihteitä runsaasti, kertoivat syyksi pahan olon useimmin kuin ne nuoret, jotka käyttivät päihteitä vähemmän. Runsaasti käyttävistä myös suurempi osa oli käyttänyt huumausaineita. Vain harva runsaasti käyttäneistä nuorista oli huolissaan omasta päihteiden käytöstään; 16 % arvioi käyttönsä vähäiseksi, 81 % kohtuulliseksi ja vain pieni osa kertoi käyttönsä olevan runsasta. Yleisin yhdistävä taustatekijä runsaasti juovien keskuudessa oli asuminen jossakin muualla kuin kotona. Myös niillä nuorilla, jotka asuivat vain yhden huoltajan kanssa, vanhemmilla oli alhainen koulutus ja vanhemmat valvoivat nuorta puutteellisesti. Yhden huoltajan kanssa asuminen oli yhteydessä myös puutteelliseen keskusteluyhteyteen vanhemman ja nuoren välillä, ystävien ja harrastusten puutteeseen ja heikkoon tietämykseen päihteistä. He arvioivat oman terveytensä heikoksi. Äidin tupakoinnilla oli myös yhteyttä nuorten alkoholin suurkulutukseen. (Pirskanen 2007, 79, 80, 87, 89.)

Haapalan ja Hurskaisen (2001) tutkimuksessa kuudesluokkalaiset kertoivat päihteiden saatavuuden olevan helppoa. Tupakan saatavuus koettiin helpoimmaksi. Tupakkaa on saatu itse ostettua kioskeilta ja huoltoasemilta, kaverit ovat myyneet sitä tai joku on tarjonnut sitä kaupungilla. Alkoholia oli myös tarjottu kaupungilla, tarjoajana vanhempi ihminen tai kaveri. Osa oli ollut tilanteessa, jossa huumeita olisi ollut saatavilla, toista kaverit olivat painostaneet kokeilemaan huumausainaa päihdettä. Tavallisin paikka, jossa päihteitä käytettiin oli kaupungilla, muiksi käyttöpaikoiksi mainittiin ranta, bileet, disko sekä koulun lähistö. Tupakan käyttö liittyi usein välitunteihin koulussa.

Tämän tutkimuksen kuudesluokkalaisista pojat olivat kokeilleet päihteitä tyttöjä useammin. Yleisin päihde oli tupakka. Suurin vaikuttaja tämän tutkimuksen nuorten alkoholin käyttöön olivat sosiaaliset syyt: kaverit, halutaan kuulua joukkoon, halutaan olla suosiossa tai toimia kaveriporukan tapojen mukaisesti. Moni kuitenkin koki päihteiden käytön negatiivisena asiana. Perusteluina päihteiden käytön kalleus, elämä menee pilalle, päihteidenkäyttäjistä tulee epämiellyttävä vaikutelma, se näyttää ja tuntuu häiritsevältä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kuudesluokkalaiset nuoret olivat huomattavan tietoisia päihteiden käytön tuomista vaaroista. Vaaroista mainittiin sydänvial, aivosolujen tuhoutuminen, aikainen kuolema, maksan tuhoutuminen, syöpä ja alkoholimyrkytys. (Haapala & Hurskainen 2001, 54 - 58, 62, 65.)

Joillakin paikkakunnilla on tehty ostokokeita, joilla on selvitetty että alaikäisten on varsin helppo ostaa alkoholijuomia. Pojat ovat ostaneet lähinnä olutta, tytöt siideriä ja long drink-juomia. Alaikäisistä 2 % kertoi ostaneensa itse viiniä kaupasta ja 6 % väkeviä juomia. Anniskelupaikoissa alaikäisten nuorten juominen on vähentynyt viime vuosina. Vuonna 2011 alle 10% nuorista kertoo juoneensa olutta jossakin anniskelupaikassa viimeisen 30 päivän aikana. Tässä tutkimuksessa eniten nuoret olivat saaneet alkoholijuomia pyytämällä kavereilta tai sisaruksilta. (Ahlström ym. 2012, 26 - 27.)

Mäkelä ja Taivalmäki (2006) tarkastelivat 8.-luokkalaisten antamia merkityksiä nuorten alkoholinkäytölle. Joka viikonloppuista juomista pidetään typeränä, mutta kohtuukäyttö ja kokeilu ymmärretään. Merkittäviä syitä tutkimuksessa nuorten alkoholin käyttöön ovat kaverit, huolet, kokeilunhalu, näyttämisenhalu, hauskuus, jännitys, irtiotto arjesta ja mahdollisuus olla joku muu kuin oma itsensä. Ongelmat ja huolet ovat ajaneet myös tämän tutkimuksen nuoria juomaan, ongelmiksi on lueteltu jaksaminen koulussa, ongelmat kotona, kavereiden puute ja yksinäisyys. Myös juomisen huonot seuraukset tuodaan esille, kuten terveysvaikutukset, humalassa tehdyt tyhmyydet ja juomisen jälkeinen kireä tunnelma kotona. Tämän tutkimuksen perusteella nuoret voidaan jakaa juomistapojen perusteella kolmeen eri luokkaan: osa ei juo ollenkaan, osa silloin tällöin ja osa melkein joka viikonloppuna. Alkoholin käyttö yhdistetään erityisesti juhlapäiviin, kuten vappuun, uuteen vuoteen ja koulun päättäjäisiin. Yleisimpiä juomispaikkoja ovat ranta, koulun läheisyys, kaverin koti vanhempien poissa ollessa ja puisto. (Mäkelä & Taivalmäki 2006, 46 - 49, 51, 53.)

5 TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä 6.- ja 7.-luokkalaisten nuorten päihteiden käyttöön Elimäellä, siihen mitä päihteitä he käyttävät ja miksi, mistä päihteet hankitaan ja mitä seurauksia alaikäisten päihteiden käytöstä aiheutuu.

Tutkimusongelmat:

1. Mitä päihteitä alaikäiset nuoret käyttävät?
2. Miksi alaikäiset käyttävät päihteitä?
3. Mistä alaikäiset hankkivat päihteensä?
4. Mitä seurauksia alaikäisten päihteiden käytöllä on?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus toteutettiin kvantitatiivisella eli tilastollisella tutkimusmenetelmällä, jossa muuttujia mitattiin, selvitettiin lukumääriä ja prosenttiosuuksia sekä tarkasteltiin niiden välisiä yhteyksiä. Tällöin tulokset voitiin esittää myös kuvioiden muodossa. Tämän tutkimusmenetelmän kannalta oli tärkeää, että aikaisempaan tutkittuun tietoon alaikäisten nuorten päihteiden käytöstä perehdyttiin perusteellisesti. Tämän jälkeen laadittiin tutkimussuunnitelma: mitä tutkitaan ja miksi, miten tiedot käsitellään ja tulokset raportoidaan. Myös tutkimuksen kustannuksia ja aikataulua mietittiin. Tämän jälkeen laadittiin kyselylomake ja suunniteltiin, kuinka halutut tiedot saadaan kerättyä. Kun aineisto oli kasassa, aloitettiin tietojen käsittely ja analysointi. Lopuksi tulokset raportoitin sekä tehtiin johtopäätöksiä niiden perusteella. (ks. Heikkilä 2008, 16, 18, 22 - 25.)

Tässä opinnäytetyössä edellä kuvattu tutkimusprosessi rakentui alaikäisten nuorten päihteiden käyttöön Elimäellä. Haluttiin selvittää päihteiden käyttöä ja sen seurauksia

6.-luokkalaisten ja 7.-luokkalaisten keskuudessa sekä syitä päihteiden käyttöön ja siihen, mistä alaikäiset hankkivat päihteitä.

6.2 Kyselylomakkeen suunnittelu

Kyselylomakkeen suunnittelussa kiinnitettiin huomiota valideuteen eli pätevyyteen sekä reliabiliteettiin eli luotettavuuteen. Tutkimuslomakkeen kysymykset suunniteltiin niin, että niillä saatiin täsmälliset vastaukset tutkimusongelmiin. Perusjoukon tarkka määrittely, tarpeeksi korkea vastausprosentti sekä hyvän otoksen saaminen olivat osa valideetin toteutumista tutkimuksessa. Reliabiliteetti mittaa tulosten tarkkuutta. Virheitä tietojen keräämisessä, syöttämisessä ja tulosten tulkinnassa vältettiin. Tarkkuus ja kriittisyys olivat osa reliabiliteettia. Jos tutkimus toistettaisiin uudelleen, tulosten olisi oltava samankaltaisia. Mikäli otanta olisi jäänyt pieneksi, se olisi voinut antaa virheellistä tietoa todellisesta keskiarvosta. (ks. Heikkilä 2004, 29 - 30, 186-187.)

Ensimmäiseksi oli operationalisoitava. Operationalisoinnilla tarkoitetaan teoreettisten käsitteiden ja teorian muuttamista arkikieleen ja mitattavaan muotoon. Mittaamisella tarkoitetaan kaikkea sitä missä tehdään eroja havaintoyksiköiden välille ja niiden eroja määritetään symboleilla. Havaintoyksikköjä olivat esimerkiksi asiat ja ihmiset. Mittaus tehtiin mitta-asteikolla, jossa muuttujat ryhmiteltiin, järjesteltiin, luokiteltiin ja vakioitiin. Muuttujat piti pilkkoa ennen mittaamista pienemmiksi osa-alueiksi: kysymyksiksi ja vastausvaihtoehdoiksi. Käsitteet sovellettiin ymmärrettäviksi kohderyhmälle, jotta vastauksista saatiin luotettavia ja yleistettäviä. (ks. Vilka 2007, 36 - 38.)

Kyselylomakkeiden kysymysten suunnittelu alkoi muuttujataulukon laatimisella (kts. liite 2), jolloin kaikki kyselylomakkeen kysymykset pohjautuvat jo aiemmin tutkittuun tietoon. Kysymyksillä oli saatava vastaukset tutkimusongelmiin. Selkeys, helposti ymmärrettävyys ja yksiselitteisyys kysymyksissä olivat erityisen tärkeitä, koska kyselylomake kohdentui alaikäisille nuorille. Käsitteiden määrittely oli tärkeää, varsinkin ala- ja yläasteikäisten kohdalla; heille kaikki käsitteet eivät ole samalla tavalla tuttuja kuin vanhemmille ikäluokille. Vierasperäiset ilmaukset jätettiin pois, sekä pyrittiin käyttämään nuorten omaa kieltä. Lomakkeessa myös selitettiin mitä tarkoitetaan yhdellä alkoholiannoksella annosmääriä kysyttäessä. (ks. Heikkilä 2004. 47.)

Lomaketta suunniteltaessa oli otettava huomioon, että vastaukset analysoidaan myöhemmin SPSS-ohjelmalla, eli vastausten oli oltava numeraalisesti ja määrällisesti mitattavissa, jotta ne saatiin tilastolliseen muotoon.

Kyselylomakkeen alkuun suunniteltiin lyhyet saatesanat. Koska tutkija oli paikan päällä kertomassa tutkimuksesta sekä kyselylomakkeesta ja siihen vastaamisesta, saatesanat jäivät hyvin lyhyiksi. Niissä määriteltiin tutkimuslomakkeen keskeinen käsite ja annettiin lyhyet ohjeet, kuinka lomakkeeseen tulisi vastata.

Erilaisista mitta-asteikoista päädyin käyttämään ADSUME-testiä apuna, jolla voitiin mitata nuoren raittiutta, kokeilukäyttöä, toistuvaa päihteiden käyttöä ja riskikäyttöä. Pirskasen (2007) mukaan sillä saadaan suurkulutusta paremmin selville kuin AUDIT-testillä, joka myös mittaa alkoholin käyttöä. Lomakkeen kysymyskohdat 4, 5, 6, 8 ja 9 pohjautuvat ADSUME-testin kysymyksiin 1, 4, 14 ja 15, sekä yhden alkoholiannoksen määritelmä otettiin suoraan ADSUME-testistä (kts. liite 4);(ks. Heikkilä 2010, 47; Pirskanen 2007.)

Kyselylomakkeen kirjasimen koko vaihdettiin kooksi 10, jotta lomake ei näyttäisi liian pitkältä, jolloin vastaajan kiinnostus ja motivaatio vastaamiseen saattaisi laskea liian pitkän lomakkeen myötä. Liian pitkään lomakkeeseen vastaaja saattaa vastata ilman perusteellista pohdintaa, jolloin tutkimuksen luotettavuus kärsii. Lopullisen kyselylomakkeen pituudeksi tuli viisi sivua. (ks. Heikkilä 2010, 49.)

Arvionvaraisiin tosiasiakysymyksiin kuuluvat määriä mittaavat kysymykset, joita on vaikea määrittää tai muistaa tarkasti (esimerkiksi alkoholin kulutus). Alkoholin käytön useutta kysyttiin lomakkeen kuudennessa kysymyksessä, jossa oli myös määritelty, mitä yksi alkoholiannos tarkoittaa. Epäsäännöllisesti toistuvissa tapahtumissa on vaikeampi luotettavasti arvioida niiden esiintymistiheyttä. (ks. Heikkilä 2010, 56.)

Asenteita, arvoja ja mielipiteitä mitattaessa oli korostettava sitä, että vastaajat vastaavat kysymyksiin varmasti sen mukaan, mitä todella ajattelevat asiasta. Sekä avoimet että suljetut kysymykset sopivat näiden mittaukseen. Lomaketta suunniteltaessa huomioitiin myös kysymysten looginen eteneminen yksi aihepiiri kerrallaan, jossa on samaa aihetta koskevia kysymyksiä. (ks. Heikkilä 2010, 56.)

Kyselylomakkeesta tehtiin standardin mukainen, eli kaikista lomakkeista tehtiin samanlaisia, kysymykset muotoiltiin samoin jokaisen lomakkeen kohdalla ja ne esitettiin täsmälleen samassa järjestyksessä jokaisessa vastauslomakkeessa. Näin vastauksia voidaan pitää luotettavina ja niitä voidaan vertailla toisiinsa. (ks. Vilka 2007, 28.)

Kyselylomake sisälsi avoimia ja suljettuja kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä vastaajan valintamahdollisuuksia ei voitu rajoittaa. Niitä käytetään silloin kun vastaajan vaihtoehtoja ei voida tietää etukäteen. Avoimia kysymyksiä lomakkeessa olivat kysymysnumerot 2, 5 ja 70. Näissä selvitettiin vastaajan ikää, tupakoinnin aloitusikää sekä kyselyn viimeisessä kohdassa sai sanoa kyselyn lopuksi omia mielipiteitään. (ks. Heikkilä 2004, 49.)

Enemmistö lomakkeen kysymyksistä oli strukturoituja eli suljettuja kysymyksiä, joissa oli valmiiksi numeroidut vastausvaihtoehdot. Niitä käytetään silloin, kun vastausvaihtoehdot tiedetään etukäteen ja niitä on rajoitettu määrä. Suljetuilla kysymyksillä vastauksien käsittelyä voidaan yksinkertaistaa. Kaikki vastaajat eivät välttämättä osaa muotoilla vastauksiaan tai vastaajilla voi olla kielivaikeuksia, jolloin suljetuihin kysymyksiin on helpompi vastata. Suljettujen kysymyksien vastausvaihtoehdot suunniteltiin niin, että ne ovat toisensa poissulkevia, jokaiselle vastaajalle löytyy sopiva vaihtoehto ja vastausvaihtoehtojen lukumäärä ei ole liian suuri. Näihin kysymyksiin vastaaminen on nopeaa ja vastauksien tilastollinen käsittely helppoa. Haasteellista tällaisissa kysymyksissä on se, että joku vastaaja voi vastata kysymyksiin ilman perusteellista harkintaa, sekä vastaajan mielestä jokin vaihtoehto saattaa puuttua. Osa suljetuista kysymyksistä oli sekamuotoisia kysymyksiä, eli muut vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi, paitsi yksi oli avoin. Sekamuotoisia kysymyksiä olivat kysymysnumerot 6 ja 7. (ks. Heikkilä 2004, 49 - 52.)

Suurin osa suljetuista kysymyksistä oli väittämiä, joihin vastaaja otti kantaa asteikkotyyppisillä vaihtoehdoilla: *täysin samaa mieltä, ei eri eikä samaa mieltä, täysin eri mieltä*. Vaihtoehdot *melko samaa mieltä* ja *melko eri mieltä* jätettiin pois, koska koettiin, että 6.- ja 7.-luokkalaiset ovat ehdottomia vastauksissaan ja mielipiteissään, jolloin ne voidaan jättää pois. Asiasta keskusteltiin tutkijan suunnitelmaseminaarissa, jossa kantaa ottivat seminaariin osallistujat, joilla oli tämän ikäluokan lapsia. Tällöin myös vastausvaihtoehtoja jäi vähemmän ja lomakkeesta tuli yksinkertaisempi. Tällaista asteikkoa kutsutaan Likertin asteikoksi. (ks. Heikkilä 2004, 53.)

Kyselylomakkeesta tuli informoitu kysely, jolloin tutkija oli itse paikanpäällä jakamassa sekä keräämässä lomakkeita takaisin. Tällöin kysymyksiä voidaan paikanpäällä tarkentaa sekä tutkija voi vastata esitettyihin kysymyksiin. (ks. Heikkilä 2004, 18, 67.)

Yksi luotettavan kyselylomakkeen tekijöistä on lomakkeen esitestaus. Lomakkeen testaamiseen riittää 5 - 10 henkilöä, kunhan he pyrkivät aktiivisesti selvittämään kysymysten ja ohjeiden selkeyden ja yksiselitteisyyden, vastausvaihtoehtojen sisällöllisen toimivuuden ja lomakkeen vastaamisen raskauden sekä vastaamiseen kuluvan ajan. Heidän pitää myös miettiä, kuuluuko lomakkeeseen turhia kysymyksiä tai onko vastaavasti jotakin olennaista jäänyt heidän mielestään pois. Testaamisen jälkeen lomakkeen rakenteeseen, kysymysten järjestykseen, muotoiluihin ja vastausvaihtoehtoihin tehdään tarvittavat muutokset. (ks. Heikkilä 2010, 61.)

Tämän tutkimuksen kyselylomake esiteltiin viidellä alaikäisellä nuorella: neljällä pojalla ja yhdellä tytöllä. Esitestauksessa selvisi, että kyselyyn vastaamiseen meni aikaa noin 10 - 15 minuuttia. Yksi esitettävä kysyi, miten lomakkeessa määritellään päihteet, kun sana esiintyy monessa eri kohdassa. Lomaketta muokattiinkin niin, että heti alussa määritellään mitä päihteillä kyselyssä tarkoitetaan. Jokaisessa oikeassa tutkimustilanteessa oppilaiden kanssa korostettiin ennen kyselyyn vastaamista mitä tuolla käsitteellä tarkoitetaan. Muita muutoksia ei kyselylomakkeeseen esitestauksen perusteella tullut. Esitettävät eivät kokeneet lomakkeen pituutta liian pitkäksi, kysymykset olivat heille ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä.

Varsinaisen lomakkeen lisäksi kyselyn lisäksi laadittiin saatekirje (ks. liite 3). Koska tutkimuksen kohderyhmä oli alle 18-vuotiaat nuoret, huoltajalta tarvittiin kirjallinen lupa nuoren kyselyyn vastaamiseksi. Kysely alaikäisten päihteiden käytöstä on arkaluontoista materiaalia, joten informoinnin tuli olla erityisen tarkkaa. Saatekirje sisälsi tietoa tutkimuksesta, ja se oli yhden sivun mittainen. Saatekirjeen perusteella mahdollinen vastaaja sekä hänen huoltajansa tietävät mihin tarkoitukseen vastaajan tietoja kerätään ja käytetään. Saatekirjeen lopussa oli pyyntö huoltajalta alaikäisen nuoren vastaamisen saamiseksi. Saadun tiedon perusteella he tekivät päätöksen, saako nuori osallistua tutkimukseen. Vastauslomakkeet oppilaiden tuli palauttaa viikon kuluessa opettajalleen. Vastausprosentti saattaa jäädä alhaiseksi, mikäli huoltajat kokevat aiheen liian araksi, eivätkä anna nuorelleen lupaa kyselyyn vastaamiseksi. Vastausprosentti riippuu myös nuorten omasta aktiivisuudesta: näytetäänkö lomaketta huoltajille tai pa-

lautuvatko lomakkeet luvan saamiseksi opettajalle määräaikaan mennessä. (ks. Vilka 2007, 81 - 82.)

Lopuksi tutkija siirtyi aineiston käsittelyyn ja analysoinnin kautta teoreettiselle tasolle. Se oli tulkintaa teorian, arkikielen ja tutkimuskohteen välillä. Tutkijan oli tunnettava teoria, malli ja aiemmat tutkimukset, jotta operationalisointi onnistuu. Nämä vaiheet vaikuttivat tutkimustulosten luotettavuuteen ja pätevyyteen. (ks. Vilka 2007, 43 - 44.)

6.3 Aineiston keruu

Otoksella tarkoitetaan edustavaa pienoiskuvaa perusjoukosta. Tässä tutkimuksessa käytettiin ryväsotantaa, eli perusjoukko koostui luonnollisista ryhmistä, tässä tapauksessa koululuokista. (ks. Heikkilä 2004, 37, 39.)

Vastaajiksi valikoituivat Elimäen Kartanokoulun ala-asteen 6.-luokkalaiset oppilaat sekä Elimäen yläasteen 7.-luokkalaiset oppilaat. Ala-asteelta luvan tutkimuksen suorittamiselle antoi koulun rehtori ja yläasteelta myös koulun rehtori. Molemmat luvat saatiin sähköpostitse (ks. Liite 5). Lupien saamisen jälkeen molemmille kouluille toimitettiin saatekirjeet huoltajille, joissa huoltajilta pyydettiin kirjallista suostumusta nuorten tutkimukseen osallistumiseksi. Opettajat jakoivat lomakkeet oppilaille kotiin viemiseksi. Vain kirjallisen luvan saaneet oppilaat saivat osallistua tutkimukseen. Suuri osa lomakkeista jäi palauttamatta; oppilaat olivat unohtaneet näyttää sen huoltajille, osa oli sairaana ja osa oli hukannut lomakkeen. Erityisesti yläasteella suuri osa oppilaista oli hukannut lomakkeen, joten opettajat jakoivat uudestaan lomakkeita niille oppilaille, jotka kertoivat lomakkeen hävinneen, jotta mahdollisimman moni voisi tutkimukseen osallistua. Lomakkeita sai palauttaa ennen tutkimuksen suorittamista tai viimeistään samana päivänä, kun tutkimus suoritettiin.

Tutkimustilanteessa tutkija oli itse paikalla jakamassa kyselylomakkeet. Tutkimuksesta kerrottiin paikan päällä, pystytettiin vastaamaan oppilaiden esittämiin kysymyksiin, tarkkailemaan vastaustilannetta ja lomakkeet saatiin kerättyä pois heti vastaamisen jälkeen; tämä lisäsi tutkimuksen luotettavuutta.

Aineisto kerättiin helmikuussa 2013 oppilaiden talvilomaa edeltävällä viikolla 8. Yläasteen osalta kyselyiden keräämiseen meni kaksi päivää (18.2. ja 20.2.). Yläasteen

kohdalla opettajat päättivät, että kysely voidaan suorittaa opinnonohjaajan tunnin alussa. Ala-asteen kohdalla kyselyt suoritettiin 22.2. heti aamusta, jonka jälkeen oppilaat jatkoivat normaaleja oppituntejaan. 7.-luokkalaisia oli yhteensä 105, joista kyselyyn osallistui 54 oppilasta. 6.-luokkalaisia oli yhteensä 30, joista kyselyyn osallistui 13 oppilasta.

Kyselyn tekemisessä meni aikaa 10 - 15 minuuttia yhtä luokkaa kohden. Ensin esiteltiin lyhyesti tutkimus ja tekijä. Luokkaan jäivät vain ne oppilaat tutkijan kanssa, jotka saivat kyselyyn osallistua. Opettaja poistui muiden oppilaiden kanssa luokasta tutkimuksen ajaksi. Kyselylomakkeiden jakamisen jälkeen käytiin läpi vastausohjeet ja oppilaat saivat esittää kysymyksiä, mikäli oli jotain kysyttävää. Jokaisesta ryhmästä tuli muutama kysymys eri kyselylomakkeiden kohdista. Tutkija korosti erityisesti sitä, että lomakkeeseen vastataan nimettömänä ja vastatut lomakkeet tulevat vain tutkijan käyttöön eikä esimerkiksi opettajan käyttöön. Lomakkeiden jakamisen jälkeen odotettiin niin kauan, että jokainen oppilas oli saanut vastattua kyselyyn, jonka jälkeen tutkija keräsi lomakkeet kaikilta pois. Palautetut vastauslomakkeet säilytettiin niin, ettei niihin päässyt käsiksi kukaan muu kuin itse tutkija. Tulosten analysoinnin jälkeen tutkimuslomakkeet hävitettiin asianmukaisesti.

Tutkimuksen suoritustilanteet olivat hyvin erilaisia luokasta riippuen. Oppilaat asetettiin istumaan niin, ettei viereisellä paikalla istunut toista oppilasta, vaan oppilaat saivat rauhassa keskittyä lomakkeeseen vastaamiseen. Suurin osa oppilaista istui hiljaa ja keskittyi lomakkeen täyttämiseen. Osa oppilaista keskusteli lomakkeen vastauksista kovaan ääneen, ja tutkija joutui huomauttamaan oppilaita, jotta kaikki saisivat työrauhan ja luokassa olisi hiljaista. Ylä- ja ala-asteen välillä kyselylomakkeen vastaustilanteessa ei ollut eroja. Erään yläasteluokan opettaja pyysi tutkijaa kyselyn päätteeksi myös kertomaan oppilaille sairaanhoitajan koulutuksesta, mikä aiheuttikin luokassa suurta mielenkiintoa.

6.4 Aineiston analysointi ja raportointi

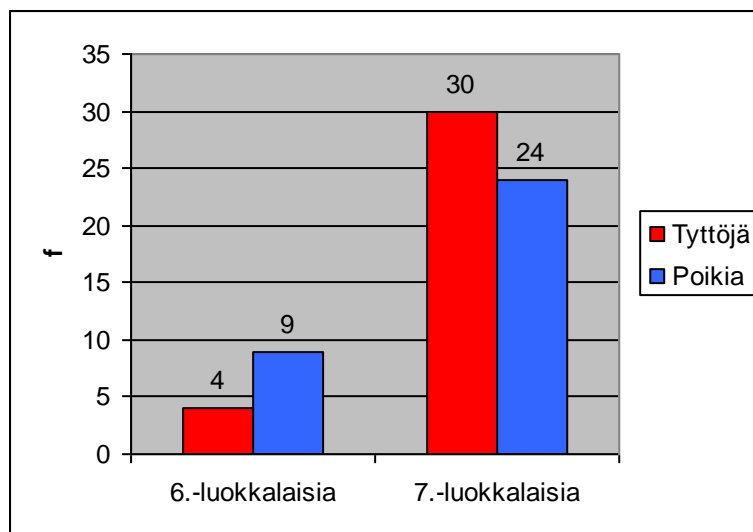
Vastatut lomakkeet käytiin läpi ja jokainen lomake numeroitiin. Yksi lomake jouduttiin hylkäämään, sillä siihen oli vastattu puutteellisesti sekä lomakkeeseen vastaaja oli lisännyt omia vastausasteikkoja. Vastattuja lomakkeita saatiin siis yhteensä 68 kappaletta, joista hyväksytyjä lomakkeita oli N=67. Kyselylomakkeiden vastaukset syötettiin SPSS-ohjelmaan, jonka jälkeen ne tarkistettiin ja tiedot tallennettiin. Aineisto ana-

lysoitiin taustamuuttujien – sukupuolen, iän ja luokka-asteen mukaan SPSS-ohjelmalla. Ristiintaulukoinnilla haluttiin selvittää yhteyttä muuttujien välillä. Vastauksista laskettiin prosenttilukuja sekä frekvenssejä eli lukumääriä. Raportoinnissa käytettiin taulukoita ja piirakkakuvioita kuvien muodossa havainnollistamaan tuloksia lukijalle tekstin lisäksi. (ks. Heikkilä 2004, 210, 83.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Hyväksyttyjä vastauslomakkeita tuli yhteensä 67 kappaletta (N=67). Tyttöjä oli 50,7 % (n=34) ja poikia 49,3 % (n=33), eli molempia lähes sama määrä. 6.-luokkalaisia vastaajista oli 19,4 % ja 7.-luokkalaisia 80,6 %. (Kuva 3.) Ikäjakama oli 12 - 14 vuotta. 13-vuotiaita oli enemmistö (70,1 %) ja 12- sekä 14-vuotiaita molempia 14,9 %.

Kuva 3. Vastaajien jakauma sukupuolen ja luokka-asteen mukaan (N=67)

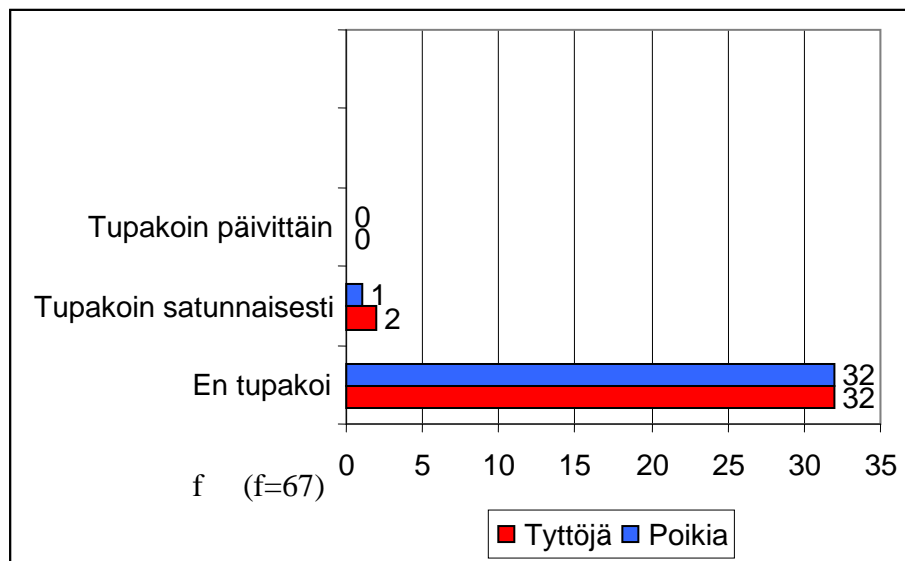
7.2 Alaikäisten nuorten päihteiden käyttö

7.2.1 Alaikäisten tupakointi

Tytöistä 94,1 % vastasi ettei tupakoi. 5,9 % vastasi tupakoivansa satunnaisesti. Tytöt kertoivat aloittaneensa tupakoinnin 11 - 12-vuotiaina. Pojista 97 % vastasi ettei tupa-

koi. 3 % vastasi tupakoivansa satunnaisesti. (Kuva 4.) Pojat kertoivat aloittaneensa tupakoinnin 9 - 13 vuoden iässä.

Sekä tyttöjen että poikien keskuudessa kukaan ei vastannut tupakoivansa päivittäin. Kaikki satunnaisesti tupakoivat (n=3) olivat yläasteen 7.-luokkalaisten ja ilmoittivat iäkseen 13 vuotta. Yksi tyttö sekä yksi poika ilmoitti ettei tupakoi, mutta vastasi kuitenkin tupakoineensa aikaisemmin, jonka perusteella he vastasivat tupakoinnin aloituskysymykseen.

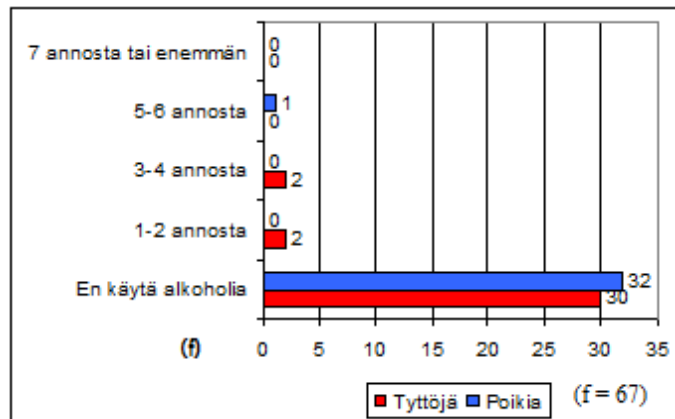

Kuva 4. Tyttöjen ja poikien tupakointi (N=67)

7.2.2 Alaikäisten alkoholin käyttö

Alkoholin käytöstä oli kysymys, jossa vastaajan oli arvioitava annosten määrä niinä päivinä, jolloin alkoholia käyttää. Tytöistä 88,2 % ilmoitti ettei käytä alkoholia. Tytöistä 5,9 % kertoi käyttävänsä 1 - 2 annosta. 5,9 % tytöistä käyttää 3 - 4 annosta niinä kertoina, kun käyttää alkoholia. Tytöistä kukaan ei vastannut käyttävänsä alkoholia 5 - 6 annosta. Pojista 97 % vastasi ettei käytä alkoholia. 3 % vastasi käyttävänsä 5 - 6 annosta niinä kertoina kun käyttää alkoholia. Sekä tytöistä että pojista kukaan ei vastannut käyttävänsä alkoholia kerralla 7 annosta tai enemmän. (Kuva 5.) Alkoholinkäyttöä oli enemmän yläasteen 7.-luokkalaisten kuin ala-asteen 6.-luokkalaisten keskuudessa;

yksi 6.-luokkalainen vastasi käyttävänsä alkoholia 1 - 2 annosta ja muut vastasivat etteivät käytä alkoholia.

Kuva 5. Tyttöjen ja poikien alkoholiannokset niinä kertoina, kun alkoholia käyttävät (N=67)

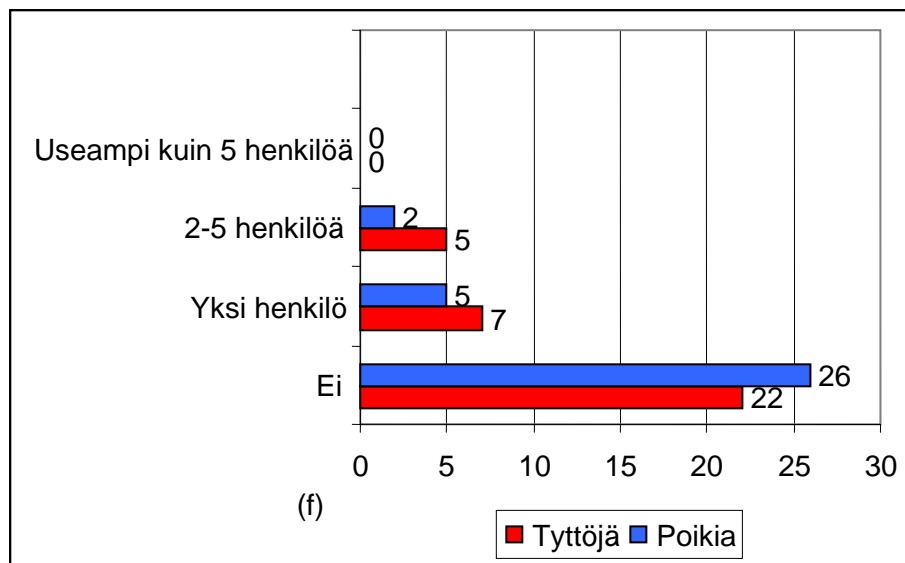
7.2.3 Alaikäisten huumeiden käyttö

Kannabista oli kokeillut 5,9 % eli kaksi henkilöä, joista molemmat olivat tyttöjä. Kuukaan poika ei ilmoittanut kokeilleensa huumausaineita. Toinen ilmoitti myös käyttäneensä ekstaasia sekä kokaiinia. Kannabista kokeillut vastaaja ei ilmoittanut tupakoivansa tai käyttävänsä alkoholia. Useampaa huumausainetta kokeillut vastaaja ilmoitti myös tupakoivansa satunnaisesti ja käyttävänsä alkoholia 3 - 4 annosta niinä kertoina, jolloin alkoholia käyttää. Molempien huumausaineita kokeilleen vastaajan lähiystäväpiiriin kuului vastausten mukaan 2 - 5 henkilöä, jotka ovat kokeilleet huumausaineita. Useampaa huumausainetta kokeillut henkilö vastasi syiksi päihteiden käytölleen hauskanpidon, juhlimisen, rentoutumisen, pahan olon ja ahdistuksen helpottamisen, hyvinolontunteen saamisen, irtiottojen mahdollisuuden ja halun olla päihtyneenä joku muu kuin hän itse. Hän ilmoitti kokevansa olonsa masentuneeksi ja lapsuuden olleen raskas. Toinen huumausaineita kokeillut vastaaja sanoi käyttävänsä päihteitä juhlimiseen. Lisäksi hän kertoi ottavansa helposti riskejä ja haluavansa kokeilla uutta. Hänellä vastasi itsetuntonsa olleen huono ja lapsuuden olleen raskas. Lisäksi hänen vanhempansa käyttävät päihteitä, eikä hän halua tulla samanlaiseksi. Molempien huumeita kokeilleen vastaajan vanhemmat kuitenkin vastauksien mukaan kieltävät päihteiden käytön.

Heroiinia, LSD:tä, amfetamiinia tai gammaa kukaan vastaajista ei ollut kokeillut.

Kaikki kyselyyn vastanneet pojat ilmoittivat, etteivät ole kokeilleet mitään huumausainetta.

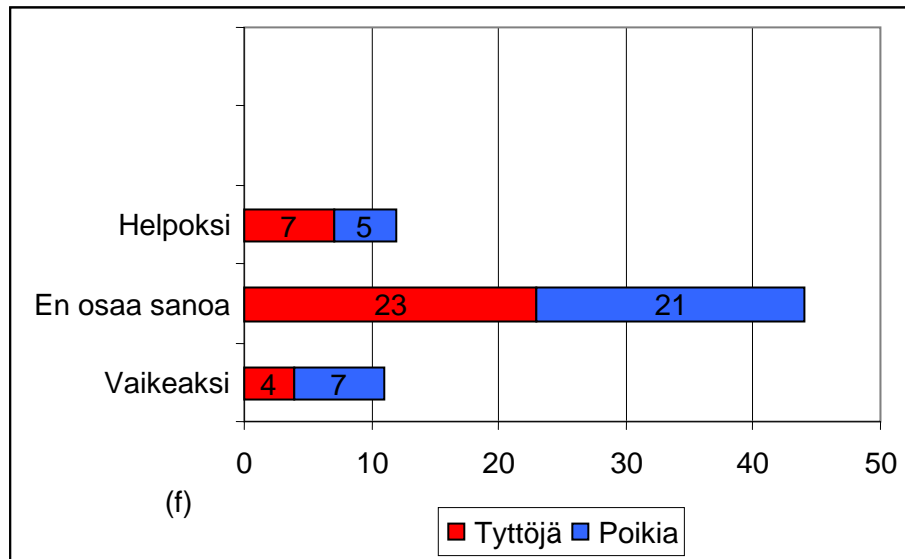
Tytöistä 64,7 % ja pojista 78,8 % vastasi ettei tiedä ketään lähipiiristään, joka käyttäisi huumausaineita. 20,6 % tytöistä ja 15,2 % pojista kertoi tietävänsä lähiystäväpiiristään yhden henkilön, joka käyttää huumausaineita. 14,7 % tytöistä ja 6,1 % pojista vastasi lähiystäväpiiriinsä kuuluvan 2 - 5 henkilöä, jotka käyttävät huumausaineita. Kukaan vastaajista ei vastannut lähiystäväpiiriinsä kuuluvan yli viittä henkilöä, joka on kokeillut huumausaineita. (Kuva 6.) Sekä ylä- että ala-astelaiset mainitsivat tietävänsä lähiystäväpiiristään jonkun, joka käyttää huumausaineita. Yläastelaisten keskuudessa se oli yleisempää. 12 - 14-vuotiaiden välillä vastaukset jakautuivat tasaisesti. Kaikki, jotka olivat vastanneet käyttävänsä jotain huumausainetta, olivat vastanneet tietävänsä lähiystäväpiiristään 2 - 5 henkilöä, jotka myös käyttävät huumausaineita.

Kuva 6. Lähiystäväpiiriin kuuluvat henkilöt, jotka ovat kokeilleet huumausaineita (N=67)

Kyselylomakkeessa vastaajat arvioivat, kuinka vaikeaksi tai helpoksi he arvioivat nuorten mahdollisuudet hankkia huumausaineita omalta paikkakunnaltaan. Suurin osa sekä tytöistä (67,6 %) että pojista (63,6 %) eivät osanneet sanoa, oliko huumausaineiden hankkiminen vaikeaa vai helppoa. Loppujen vastaajien mielipiteet jakautuivat

miltei tasan siitä, onko huumausaineiden hankinta heidän arvionsa mukaan helppoa vai vaikeaa omalla paikkakunnallaan. Helpoksi hankinnan arvioi 12 henkilöä ja vaikeaksi 11 henkilöä. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut merkittäviä eroja. (Kuva 7.) Myöskään 6.-luokkalaisten ja 7.-luokkalaisten vastauksissa tähän kysymykseen ei ollut merkittäviä eroja.

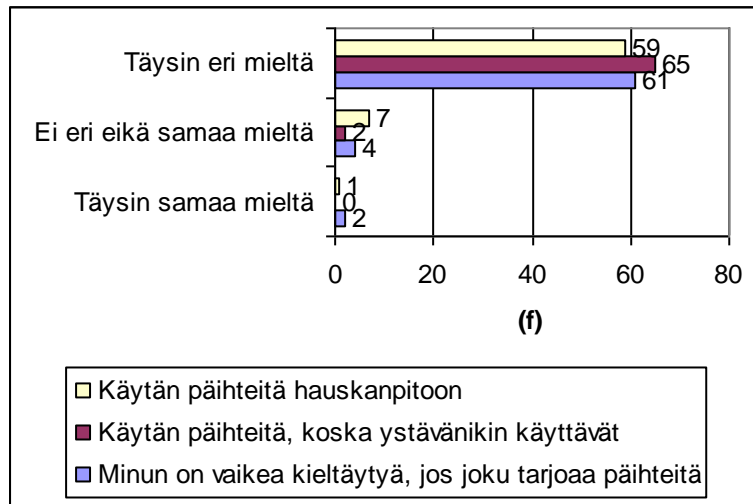

Kuva 7. Nuorten arvio kuinka vaikeaa tai helppoa on huumausaineiden hankkiminen omalta paikkakunnalta (N=67)

7.3 Alaikäisten päihteiden käytön syyt

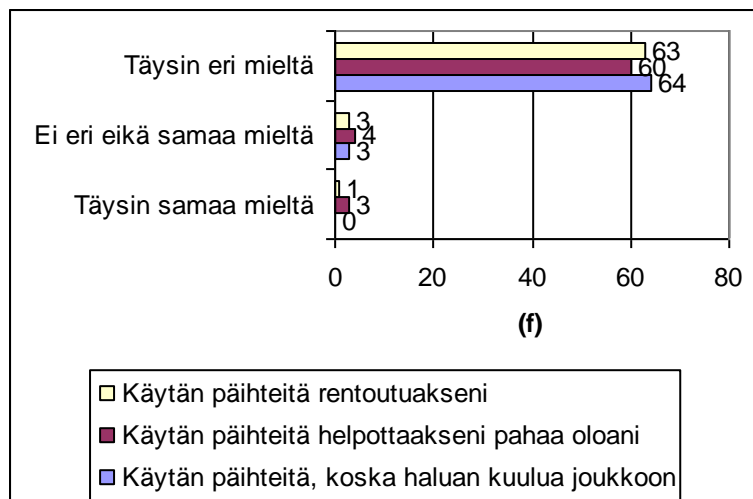
Tässä osiossa kysyttiin syitä alaikäisten päihteiden käytölle. 3 % vastaajista oli täysin samaa mieltä, että heidän on vaikea kieltäytyä, jos joku tarjoaa päihteitä. 91 % mielestään heidän ei ole vaikea kieltäytyä, jos joku tarjoaa heille päihteitä. (Kuva 8)

Seuraavissa väittämissä tarkasteltiin, käyttävätkö nuoret päihteitä, koska heidän ystävänsäkin käyttävät, ja käyttävätkö he päihteitä hauskanpitoon ja juhlimiseen. Kukaan ei vastannut käyttävänsä päihteitä, koska ystävätkin käyttävät. 97 % vastasi, ettei käytä päihteitä sen takia, koska ystävätkin käyttävät. 1,5 % vastasi käyttävänsä päihteitä hauskanpitoon. Enemmistö 88,1 % vastasi, ettei käytä päihteitä hauskanpitoon. (Kuva 8.) 3 % ilmoitti käyttävänsä päihteitä juhlimiseen. 88,1 % vastasi, ettei käytä päihteitä juhlimiseen.

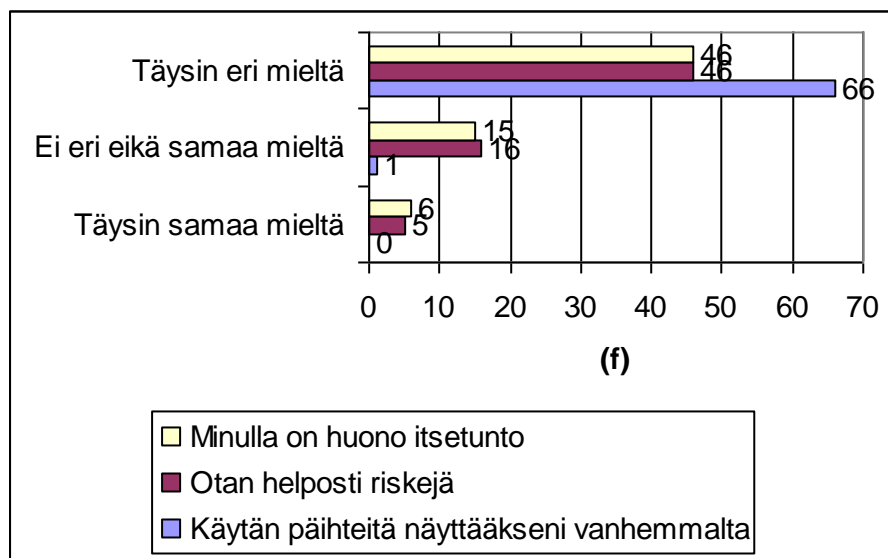
Kuva 8. Vastaajien mielipiteitä päihteiden käytöstä (N=67)

95,5 % vastasi, ettei käytä päihteitä kuuluakseen joukkoon. Kukaan ei vastannut käyttävänsä päihteitä kuuluakseen joukkoon. 4,5 % vastasi käyttävänsä päihteitä helpottaakseen pahaa oloaan. 6 % ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 89,6 % ilmoitti, ettei käytä päihteitä helpottaakseen pahaa oloaan. 1,5 % vastasi käyttävänsä päihteitä rentoutukseen. 4,5 % ei ollut samaa eikä eri mieltä asiasta. Enemmistö 94 % ei käyttänyt päihteitä rentoutumiseen. (Kuva 9.)

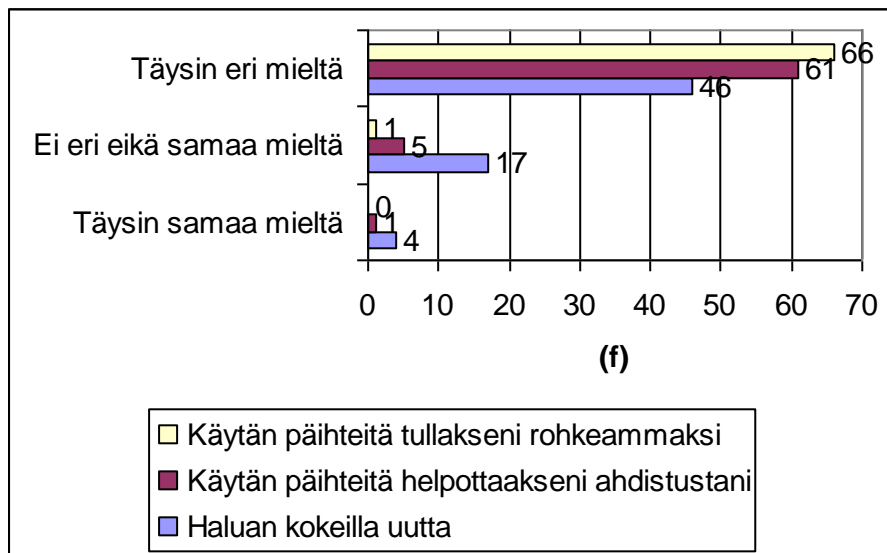
Kuva 9. Päihteiden käytön syitä: rentoutuminen, pahan olon helpottaminen ja halu kuulua joukkoon (N=67)

Kysymyksissä 17 - 19 vastaajat ottivat kantaa siihen, käyttävätkö päihteitä näyttääkseen vanhemmalta, ottavatko he helposti riskejä ja onko heillä huono itsetunto. 98,5 % vastasi, ettei käytä päihteitä näyttääkseen vanhemmalta. 1,5 % ei ollut samaa eikä eri mieltä siitä, käyttävätkö päihteitä näyttääkseen vanhemmalta. Enemmistö 68,7 % kyselyyn vastanneista kertoi, ettei ota helposti riskejä, kun 7,5 % vastasi ottavansa helposti riskejä. 23,9 % ei ollut eri eikä samaa mieltä siitä, ottavatko he helposti riskejä. 9 %:lla vastaajista heidän kertomansa mukaan on huono itsetunto, 68,5% ei kokenut itsetuntoaan huonoksi ja 22,4 % ei osannut määritellä itsetuntoaan hyväksi tai huonoksi. (Kuva 10.)

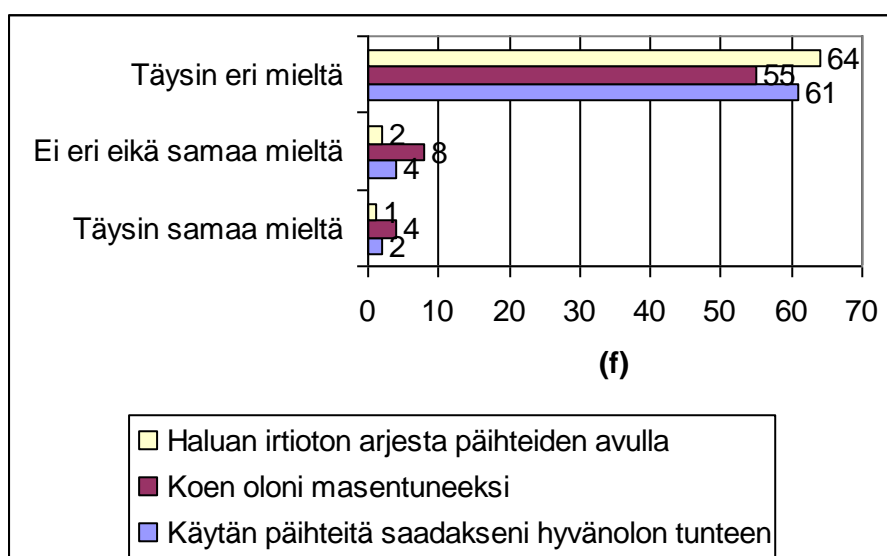
Kuva 10. Vastaajien mielipiteitä itsetuntoon, riskien ottoon ja vanhemmalta näyttämiseen liittyvistä väittämistä (N=67)

Kysymyksen 20 mukaan 6 % vastaajista haluavat kokeilla uutta, 25,4 % eivät ole varmoja asiasta ja 68,7 % eivät halua kokeilla uutta. 21. kysymyksessä haluttiin saada selville, käyttävätkö alaikäiset päihteitä ahdistuksen helpottamiseen. 1,5 % vastasi käyttävänsä päihteitä ahdistuksen helpottamiseksi, 7,5 % ei ottanut kantaa ja 91 % ilmoitti ettei käytä päihteitä ahdistuksen helpottamiseksi. Seuraavassa kysymyksessä tarkasteltiin, käyttävätkö nuoret päihteitä tullakseen rohkeimmiksi. Kukaan ei vastannut käyttävänsä päihteitä rohkeammaksi tulemiseen. 1,5 % ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa ja 98,5 % vastasi ettei käytä päihteitä tullakseen rohkeammaksi. (Kuva 11.)

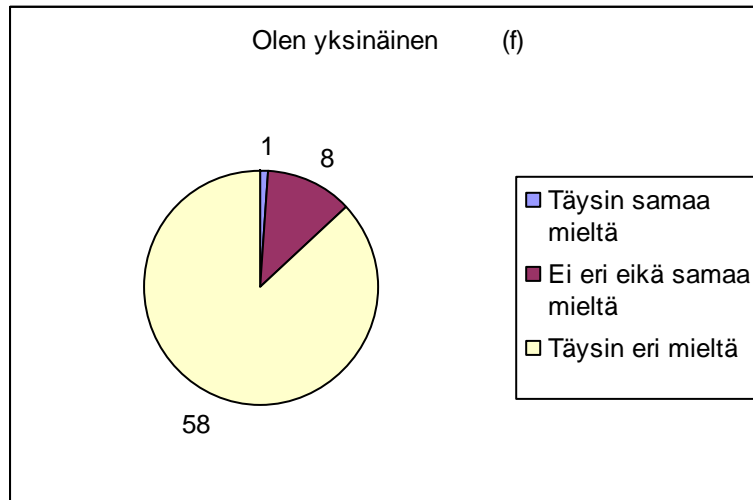
Kuva 11. Nuorten mielipiteitä syistä päihteiden käyttöön (N=67)

Kysymyksissä 23 - 25 kysyttiin, käyttävätkö vastaajat päihteitä saadakseen hyvänolontunteen, kokevatko he olonsa masentuneiksi sekä haluavatko he irtiottoja arjesta päihteiden avulla. Enemmistö 91 % vastasi ettei käytä päihteitä saadakseen hyvänolontunteen, 6 % ei ottanut kantaa ja 3 % vastasi käyttävänsä päihteitä hyvänolontunteen saamiseksi. 6 % kertoi kokevansa olonsa masentuneeksi. Suurin osa 82,1 % ei kokenut oloaan masentuneeksi. 11,9 % ei ollut kumpaakaan mieltä asiasta. 1,5 % halusi irtioton arjesta päihteiden avulla, kun suurin osa 95,5 % ei halunnut irtautua arjesta päihtyneenä. (Kuva 12.)

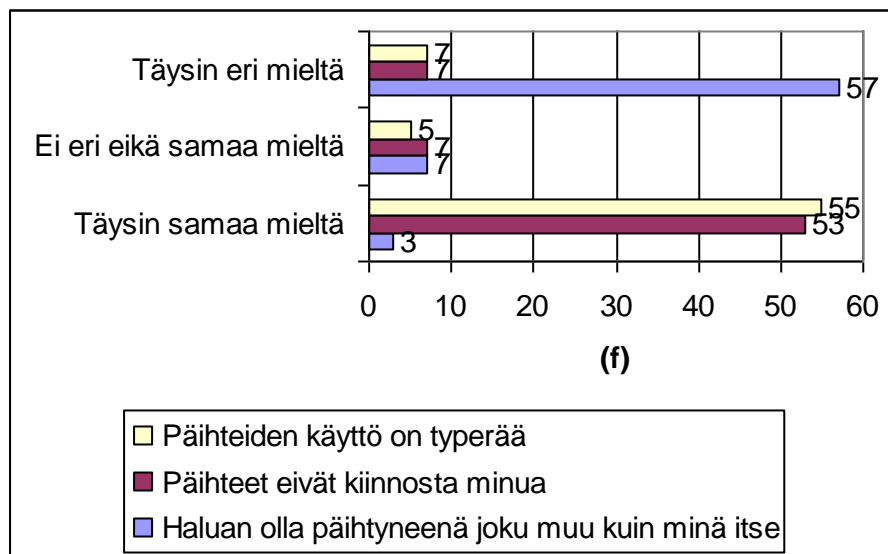
Kuva 12. Alaikäisten vastaukset väittämiin 23 - 25 (N=67)

Seuraavaksi kysyttiin, kokevatko vastaajat olonsa yksinäisiksi. 1,5 % vastasi olevansa yksinäinen ja enemmistö 86,6 % ei kokenut oloaan yksinäiseksi. (Kuva 13.)

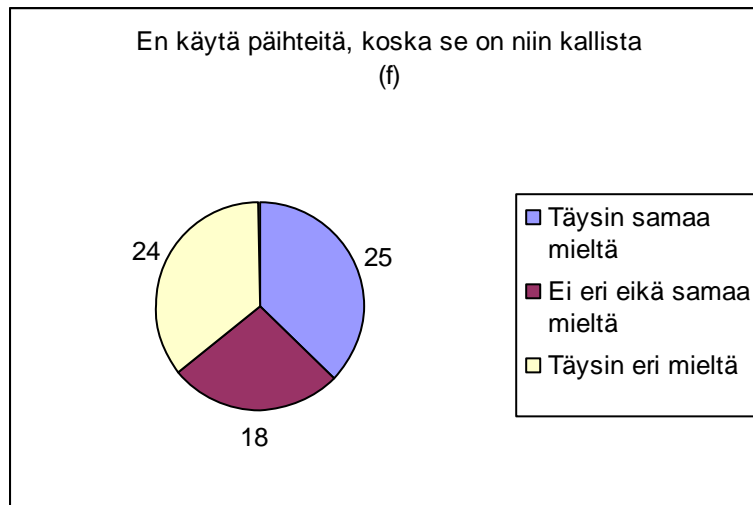
Kuva 13. Yksinäisyys (N=67)

Kysymyksissä 27 ja 28 kysyttiin, haluaako päihtyneenä olla joku muu ja kiinnostavatko päihteet. 4,5 % haluaa olla päihtyneenä joku muu, mutta enemmistö 85,1 % ei halua. 10,4 % ei ollut eri eikä samaa mieltä asiasta. Suurinta osaa vastaajista (79,1 %) päihteet eivät kiinnosta. 10,4 % vastasi olevansa kiinnostuneita päihteistä. 29. kysymyksessä kysyttiin, pitävätkö vastaajat päihteiden käyttöä typeränä. Suurin osa (82,1 %) vastasi pitävänsä päihteiden käyttöä typeränä. 10,4 %:n mielestä päihteiden käyttö ei ole typerää. (Kuva 14.)

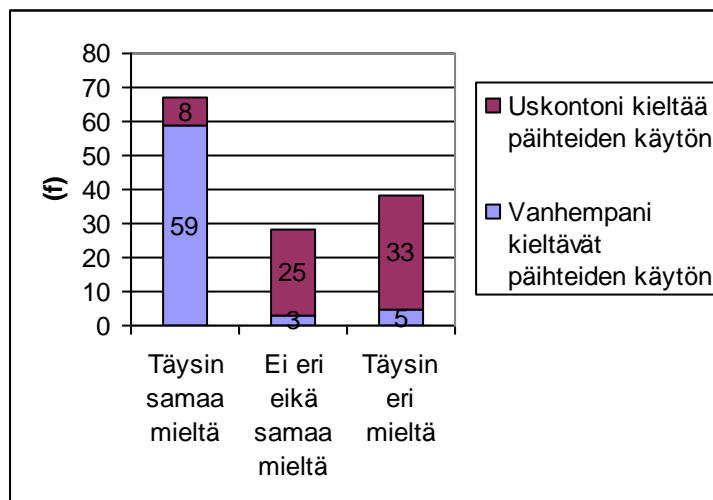
Kuva 14. Nuorten mielipiteitä päihteiden käytöstä (N=67)

37,3 % vastasi, ettei käytä päihteitä sen kalliin hinnan vuoksi. 35,8 % mielestä kallis hinta ei vaikuta siihen, käyttävätkö he päihteitä. Vajaa kolmasosa vastaajista (26,9 %) ei osannut sanoa, vaikuttaako hinta heidän päihteiden käyttöön. (Kuva 15)

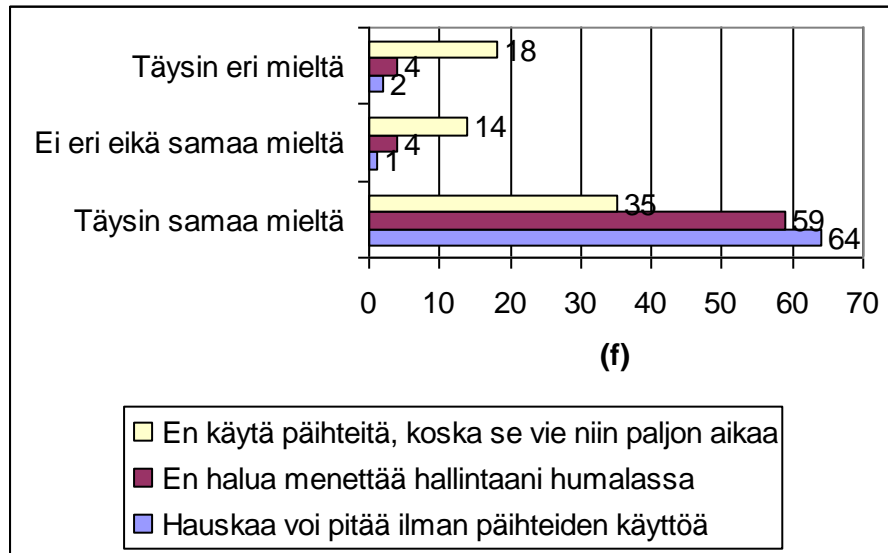
Kuva 15. Hinnan vaikutus alaikäisten päihteiden käyttöön (N=67)

Kysymyksissä 31 ja 32 kysyttiin, kieltävätkö vanhemmat tai uskonto vastaajan päihteiden käyttöä. Enemmistö 88,1 % kertoi vanhempien kieltävän päihteiden käyttöä. 7,5 % vastasi, ettei vanhemmat kiellä päihteiden käyttöä. Loput 4,5 % eivät olleet samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa. Enemmistö (49,3 %) vastasi ettei heidän uskontonsa kiellä päihteiden käyttöä, kun taas 11,9 % sanoi uskonnon kieltävän päihteiden käyttöä. 37,3 % ei ollut kumpaakaan mieltä asiasta. (Kuva 16)

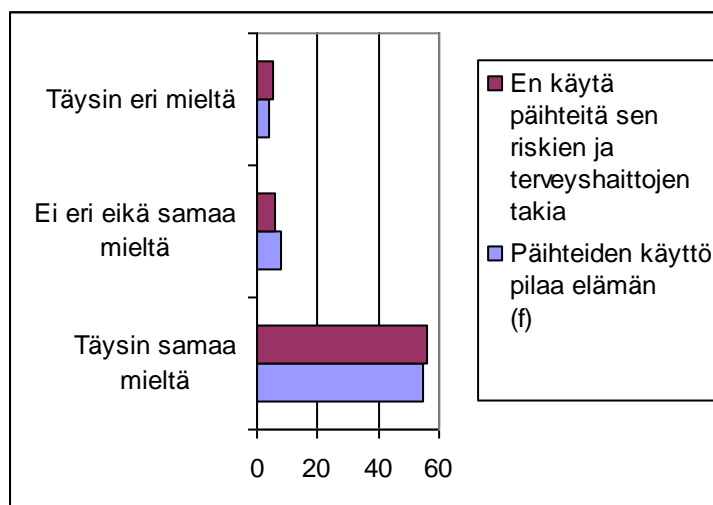
Kuva 16. Uskonnon ja vanhempien vaikutus päihteiden käyttöön (N=67)

Kysymyksessä 33 kysyttiin, voiko hauskaa pitää ilman päihteiden käyttöä. Miltei kaikki (95,5 %) vastasivat, että hauskaa voi pitää ilman päihteiden käyttöä. 3 % mielestä hauskaa ei voi pitää ilman päihteitä. Seuraavaksi kysyttiin hallinnan menettämisestä humalassa. 88,1 % vastasi, ettei halua menettää hallintaa humalassa. 52,2 % vastaajista ei käyttänyt päihteitä, koska se vie niin paljon aikaa. 26,9 %:lle aika ei ollut merkittävä tekijä. (Kuva 17)

Kuva 17. Vastaajien mielipiteitä päihteiden käytöstä (N=67)

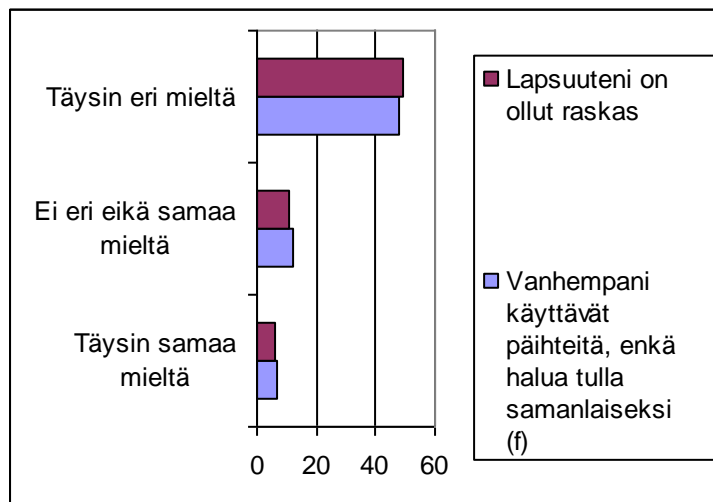
82,1 % oli sieltä mieltä, että päihteiden käyttö pilaa elämän. 6 % mielestä se ei pilaa elämää. Riskeistä ja terveyshaitoista kysyttäessä suurin osa (83,6 %) sanoi niiden olevan syy, miksei käytä päihteitä. (Kuva 18)

Ku-

va 18. Nuorten syitä raittiuteen (N=67)

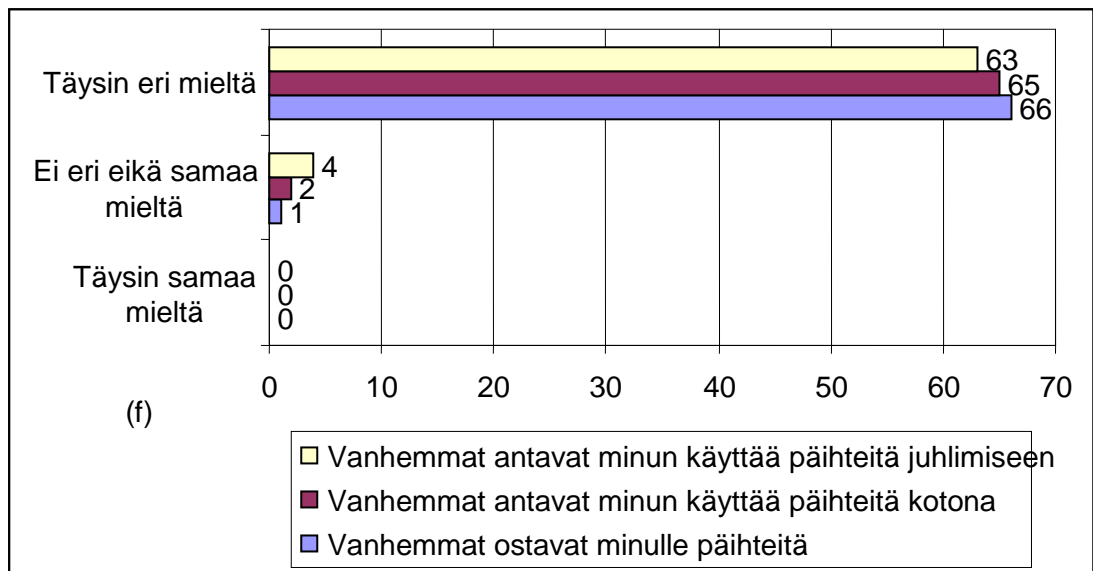
Kysymyksien 38 ja 39 vastausten mukaan 10,4%:n vanhemmat käyttävät päihteitä, eivätkä he halua tulla samanlaisiksi. 9% vastasi, että heidän lapsuutensa on ollut raskas. Molemmissa väittämissä huomattava osa alaikäisistä kuitenkin vastasi, ettei ole samaa eikä eri mieltä kummastakaan väittämästä. Molempien väittämien vastaukset jakautuivat miltei tasan kaikkien vastausvaihtoehtojen välillä. Näiden kysymyksien vastauks-tulokset näkyvät alla olevassa kuvassa 19.

Kuva 19. Alaikäisten mielipiteitä raskaasta lapsuudesta ja vanhempien päihteiden käytöstä (N=67)

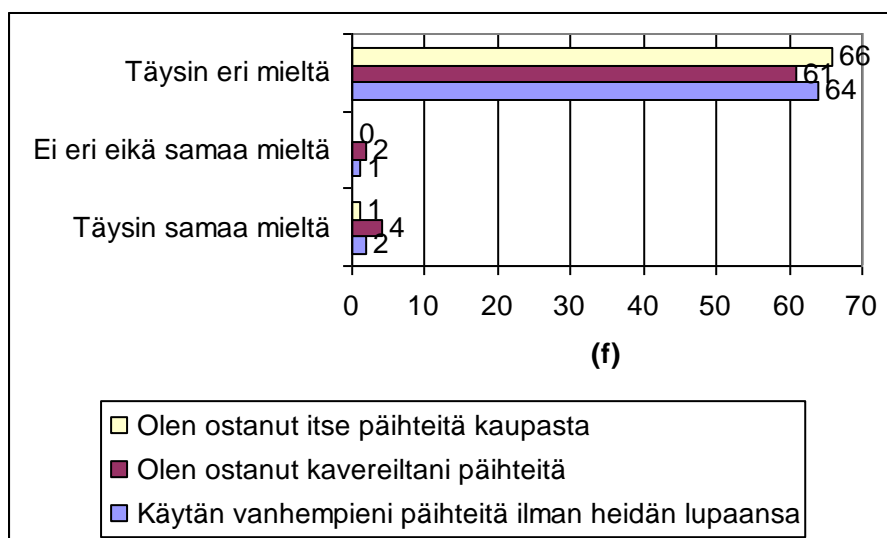
7.4 Päihteiden hankkiminen

Kysymyslomakkeen kysymykset 40 - 50 käsittelivät päihteiden hankintaa. Vastausvaihtoehdot olivat *täysin samaa mieltä*, *ei eri eikä samaa mieltä*, *täysin eri mieltä*. Suurin osa vastaajista vastasi olevansa täysin eri mieltä siitä, että vanhemmat antavat käyttää päihteitä juhlimiseen tai kotona tai että vanhemmat ostavat heille päihteitä. Kukaan vastaajista ei vastannut olevansa näiden väittämien kanssa täysin samaa mieltä. (Kuva 20.)

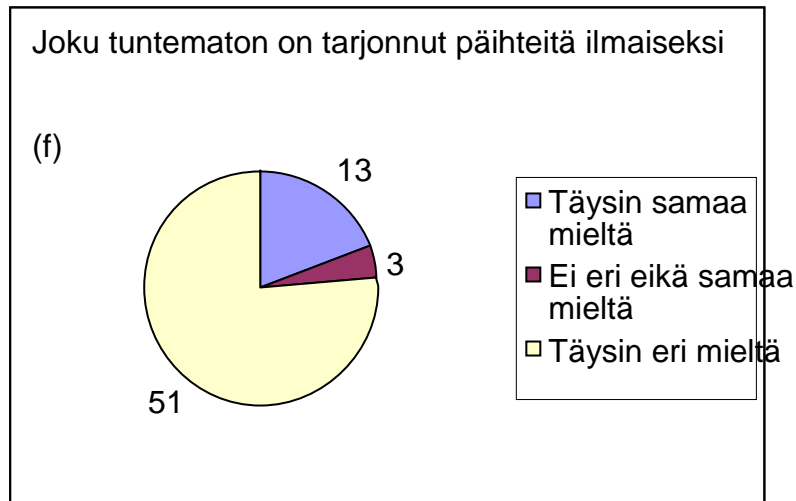
Kuva 20. Vanhemmat osana päihteiden hankintaa (N=67)

Seuraavaksi kysyttiin, käyttävätkö nuoret vanhempiensa päihteitä ilman vanhempien lupaa. 3 % vastaajista sanoi käyttävänsä vanhempiensa päihteitä ilman vanhempien lupaa ja 95,5 % ei käyttänyt vanhempiensa päihteitä ilman heidän lupaansa. 6 % oli itse ostanut kavereilta päihteitä. Enemmistö 91 % vastaajista ei ollut ostanut kavereilta päihteitä. 1,5 % kertoi ostaneensa päihteitä itse kaupasta, mutta enemmistö 98,5 % ei ollut ostanut päihteitä itse kaupasta. (Kuva 21.)

Kuva 21. Nuorten mielipiteitä päihteiden hankinnasta (N=67)

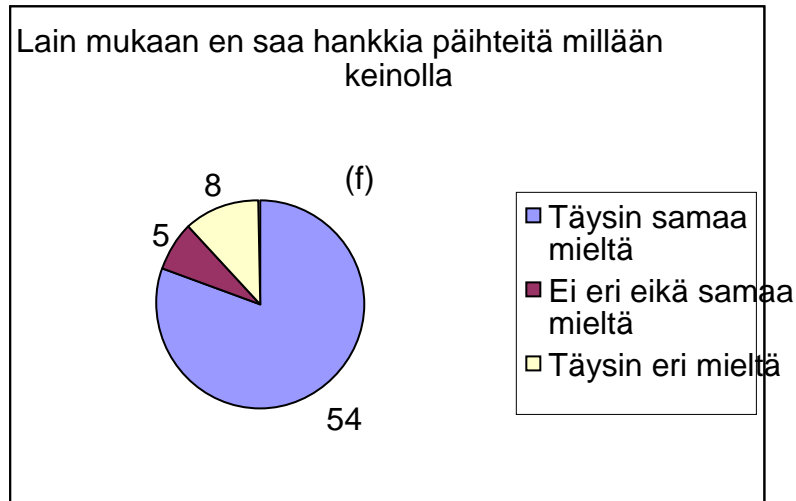
Seuraavaksi selvitettiin onko joku tuntematon tarjonnut nuorille päihteitä ilmaiseksi. 19,4 % vastasi, että heille oli joku tuntematon henkilö tarjonnut päihteitä ilmaiseksi. 76,1 % vastasi ettei heille ollut tuntematon henkilö tarjonnut päihteitä ilmaiseksi. Kaikille huumeita kokeilleille (n=2) vastaajille oli tarjottu päihteitä ilmaiseksi. Kuvasta 22 näkyvät samat luvut henkilömäärinä (N=67).

Kuva 22. Joku tuntematon on tarjonnut päihteitä ilmaiseksi (N=67)

1,5 % oli saanut sisaruksilta ilmaiseksi päihteitä. 95,5 % ei ollut saanut sisaruksilta ilmaiseksi päihteitä. 3 % oli täysin samaa mieltä siitä, että ovat ostaneet sisaruksilta päihteitä. 97 % olivat täysin eri mieltä asiasta.

Yksi väitteistä oli ”*lain mukaan en saa hankkia päihteitä millään keinolla*”. Täysin samaa mieltä asiasta olivat 80,6 %, ei eri eikä samaa mieltä 7,5 % ja täysin eri mieltä 11,9 %. Kuvassa 23 on esitetty tämän väittämän vastauksia lukumäärinä.

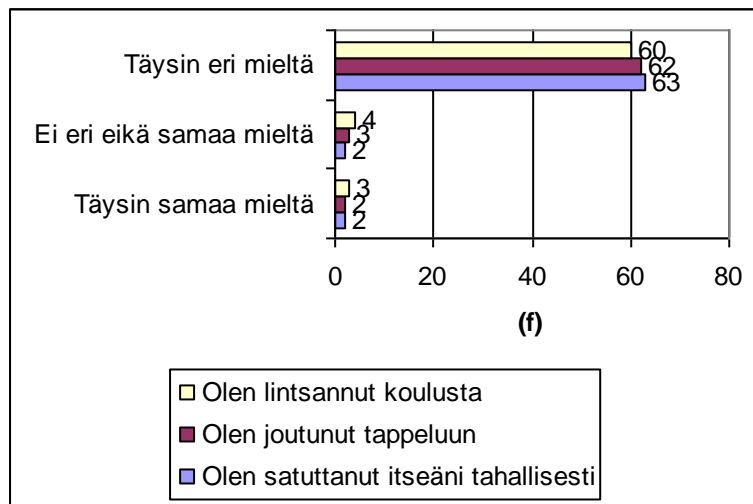
Kuva 23. Nuorten mielipiteet päihteiden hankkimisesta lain kannalta (N=67)

Viimeisessä päihteiden hankintaa koskevassa kysymyksessä kysyttiin, onko vastaaja hankkinut päihteensä jostain muualta ja jos on, niin mistä. 3 % ilmoitti hankkineensa päihteitä jostain muualta. Suurin osa 95,5 % ei ollut hankkinut päihteitä jostain muualta. Kaksi vastaajista oli vastannut kysymykseen ympyröinnin lisäksi: ”kaverin kaverilta”, ”kylältä yhdeltä naiselta, joka asuu lähellä minua”.

7.5 Alaikäisten päihteiden käytön seuraukset

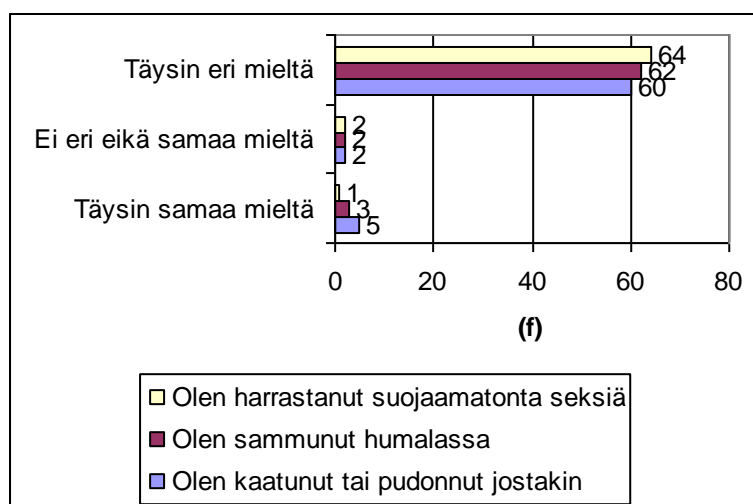
Kysymyksissä 51 - 69 kysyttiin väittämien muodossa, mitä seurauksia päihteiden käytöstä on nuorille tapahtunut. Ensin tarkasteltiin, ovatko nuoret satuttaneet itseään tahallisesti tai joutuneet tappeluun päihteiden käytön seurauksena. 3 % oli satuttanut itseään, samat vastaajat olivat myös käyttäneet huumausaineita aikaisemman kysymyksen perusteella. 94 % ei ollut satuttanut itseään päihteiden käytön seurauksena. 3 % oli joutunut tappeluun, mutta enemmistö 92,5 % ei ollut joutunut tappeluun päihteiden käytön seurauksena. (Kuva 24.)

4,5 % vastaajista kertoi lintsanneensa koulusta päihteiden käytön seurauksena. Enemmistö 89,6 % ei ollut lintsannut päihteiden käytön seurauksena. Kukaan ei vastannut, että häntä olisi erotettu koulusta päihteiden käytön takia. (Kuva 24.)

Kuva 24. Vastaajien mielipiteitä päihteiden käytön seurauksista (N=67)

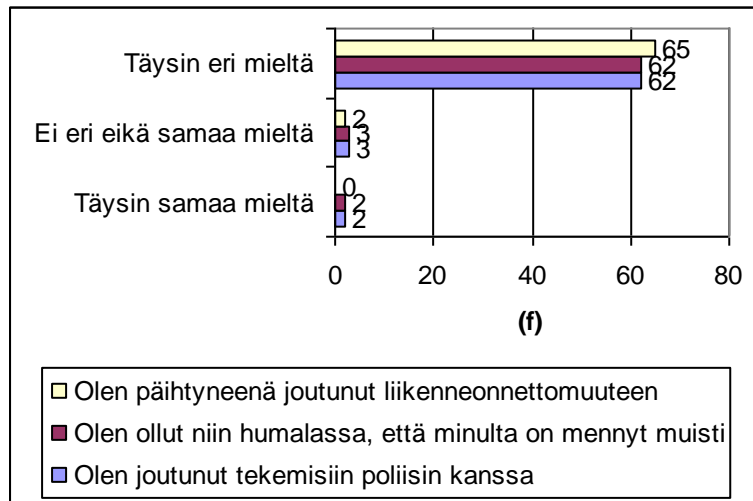
7,5 % vastasi kaatuneensa tai pudonneensa jostakin päihteiden käytön seurauksena. 89,6 % ei ollut kaatunut tai pudonnut päihteiden käytön seurauksena. Seuraavassa väittämässä kysyttiin, ovatko vastaajat sammuneet humalassa. 4,5 % vastasi sammuneensa humalassa ja enemmistö 92,5 % ei ollut sammunut humalassa. 1,5 % vastasi harrastaneensa suojaamatonta seksiä päihteiden käytön seurauksena. 3 % ei ollut eri eikä samaa mieltä ja 95,5 % ei ollut harrastanut suojaamatonta seksiä päihteiden käytön seurauksena. (Kuva 25.)

Kuva 25. Päihteiden käytön seuraukset (N=67)

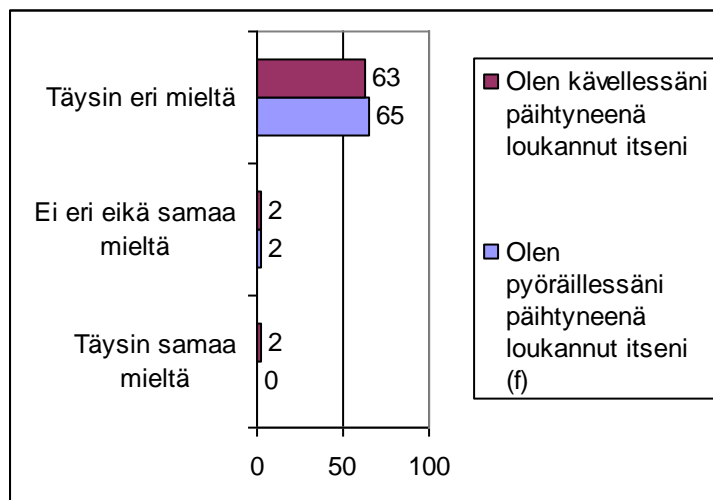
Vastaajista 3 % oli joutunut tekemisiin poliisin kanssa. 92,5 % eivät olleet joutuneet tekemisiin poliisin kanssa päihteiden käytön seurauksena. 3 % vastasi olleensa niin

humalassa, että heiltä oli mennyt muisti. 92,5 % vastasivat etteivät olleet menettäneet muistiaan humalassa. 97 % vastaajista ei ollut joutunut liikenneonnettomuuteen päihteiden käytön seurauksena. 3 % ei ollut eri eikä samaa mieltä asiasta. Kukaan vastaajista ei kertonut olleensa liikenneonnettomuudessa päihteiden käytön seurauksena. (Kuva 26.)

Kuva 26. Päihteiden käytön seurauksia (N=67)

Kysymyksissä 61 ja 62 kysyttiin, ovatko vastaajat loukanneet itsensä pyöräillessä tai kävellessä päihtyneenä. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut loukanneensa itsensä pyöräillessä päihtyneenä (97 %). Kävellessä päihtyneenä 3 % ilmoitti loukanneensa itsensä. Enemmistölle 94 % näin ei kuitenkaan ollut tapahtunut. (Kuva 27.)

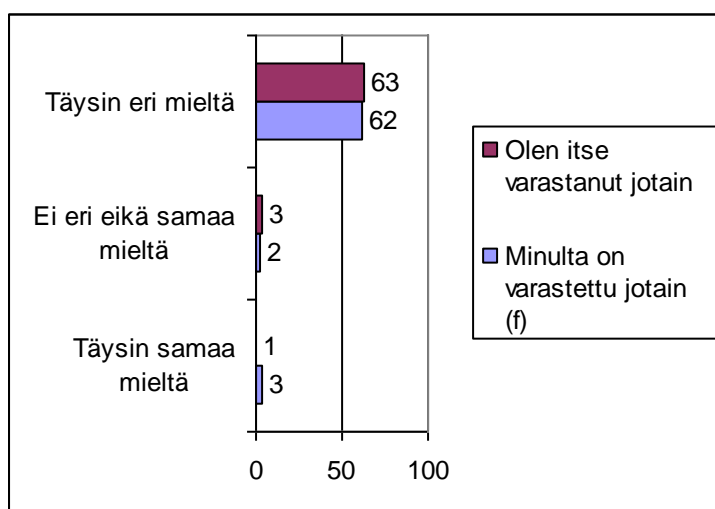

Kuva 27. Loukkaantumiset päihtyneenä pyöräillessä ja kävellessä (N=67)

Yksi (1,5 %) vastaajista vastasi saaneensa alkoholimyrkytyksen ja joutuneensa sen takia sairaalaan. 95,5 % ei ollut saanut alkoholimyrkytystä ja joutunut sairaalahoitoon. 3 %:lla ei ollut selvää mielipidettä asiasta – 2 henkilöä vastasi, ettei ole samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa.

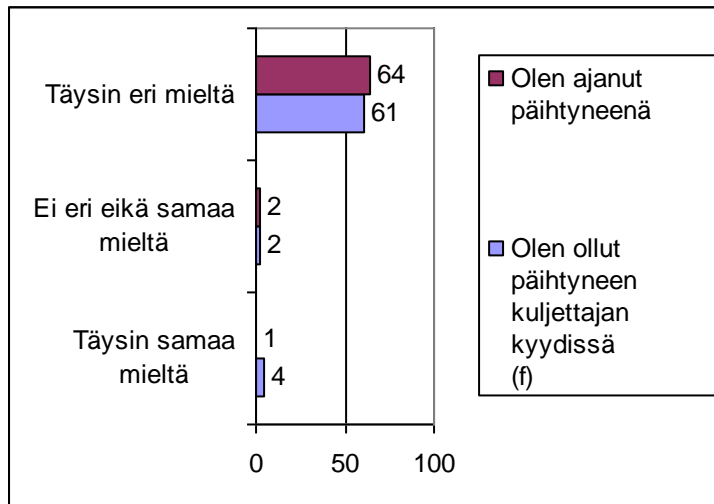
Kysymyksissä 64 ja 65 kysyttiin, onko vastaajilta varastettu jotain heidän ollessaan päihtyneitä tai ovatko he itse varastaneet päihtyneinä jotain. Suurin osa vastaajista ei ollut varastanut tai heiltä ei oltu varastettu mitään päihtyneenä. 4,5 %:lta oli varastettu jotain heidän ollessaan päihtyneitä ja 1,5 % oli itse varastanut jotain päihtyneenä.

(Kuva 28.)

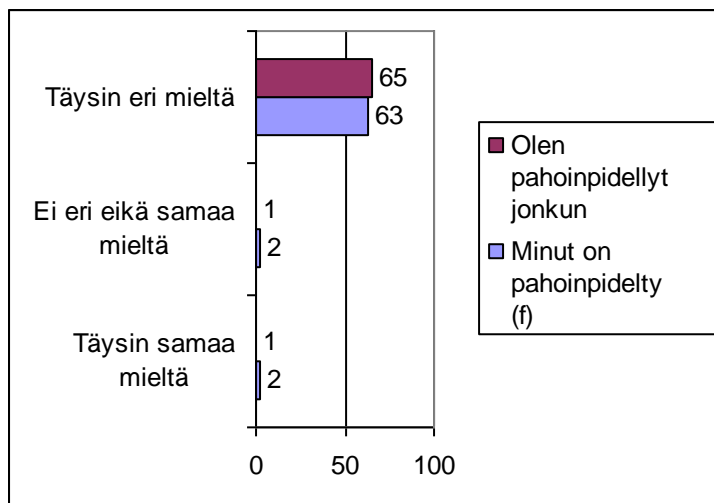
Kuva 28. Varastaminen – yksi päihteiden käytön seurauksista (N=67)

Seuraavissa kysymyksissä 66 ja 67 kysyttiin, ovatko nuoret olleet päihtyneen kuljettajan kyydissä tai ajaneet itse päihtyneenä. 6 % vastasi olleen päihtyneen kuljettajan kyydissä. Suurin osa (91 %) vastasi, ettei ole ollut päihtyneen kuljettajan kyydissä. 1,5 % vastaajista oli itse ajanut päihtyneenä, mutta enemmistö (95,5 %) ei ollut ajanut päihtyneenä. (Kuva 29.)

Kuva 29. Päihtyneenä ajaminen ja päihtyneen kuljettajan kyydissä oleminen (N=67)

Kysymyksissä 68 ja 69 kysyttiin, ovatko vastaajat joutuneet pahoinpitelyn kohteeksi tai ovatko he pahoinpidelleet jonkun päihteen käytön seurauksena. 3 % oli joutunut pahoinpitelyn uhriksi ja 1,5 % oli pahoinpidellyt itse jonkun. Enemmistö ei ollut pahoinpidellyt ketään tai joutunut pahoinpitelyn uhriksi. (Kuva 30.)

Kuva 30. Pahoinpitelyt päihteen käytön seurauksena (N=67)

Viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa vastaaja sai halutessaan sanoa jotain kyselyn lopuksi. Vastauksia tähän kohtaan tuli yhteensä 17. Suurimmassa osassa kommentteista (13 kommentissa) vastaajat olivat kertoneet, mikä heidän oma suhtautuminsensa päihteen käyttöön on:

”Aloitin tupakoinnin 9-vuotiaana, mutta lopetin 13-vuotiaana, koska se on tyhmää.”

”En käytä huumausaineita.”

”En käytä mitään päihteitä ja olen tyytyväinen.”

”En käytä päihteitä, joten aika turha kysely.”

”En käytä päihteitä, mutta olen juonut puoli lasillista kaljaa.”

”En käytä/osta/myy tupakkaa/huumeita.”

”En ole koskaan käyttänyt huumeita, tupakkaa, alkoholia. En aio käyttää huumeita ja tupakkaa ikinä. Alkoholia maistan vähän vasta täysi-ikäisenä.”

”En tule käyttämään päihteitä ikinä.”

”Olen vain maistanut alkoholia ja sekin vaan suullisen. En aio alkaa käyttää tupakkaa tai huumeita!!!!”

”Ihminen yrittää matkia vanhempaansa tai käyttää päihteitä, koska luulee niiden auttavan asiaa.”

Lisäksi kolmessa kommentissa luki: *”en käytä mitään päihteitä”*.

Loput neljä kommenttia liittyivät itse kyselyyn:

”Harvinaisen selvä kysely.”

”Kysely oli mielenkiintoinen, mutta myös ehkä vähän sekava.”

”Liian vähän kysymyksiä.”

”Oli aika jännä kysely,”

7.6 Yhteenveto tuloksista

Tuloksien mukaan enemmistö kyselyyn vastanneista alaikäisistä nuorista ei käytä mitään päihteitä. Niistä nuorista, jotka vastasivat käyttävänsä alkoholia, tupakkaa tai huumeita, enemmistö oli tyttöjä.

Kukaan vastaajista ei kertonut tupakoivansa säännöllisesti. Satunnaisesti tupakoivia oli kolme, joista yksi ilmoitti käyttävänsä myös alkoholia. Tupakointi oli aloitettu 9-13 vuoden iässä.

Kaksi vastaajista kertoi kokeilleensa huumausaineita. Huumausaineista oli käytetty kannabista, ekstaasia ja kokaiinia. 19 vastaajaa (N=67) tiesi lähiystäväpiiristään vähintään yhden henkilön, joka on kokeillut huumausaineita.

Suurin osa vastaajista ei käyttänyt alkoholia. 5 vastaajaa vastasi käyttävänsä alkoholia, mutta kukaan ei sanonut käyttävänsä sitä 7 annosta tai enemmän niinä kertoina, jolloin alkoholia käytti. Neljä viidestä alkoholia käyttävästä vastaajasta oli tyttöjä.

Ne vastaajat, jotka vastasivat käyttävänsä alkoholia 1 - 2 annosta (n=2), heille ei ollut sattunut mitään seuraamuksia päihteiden käytöstä johtuen. Toinen vastaajista vastasi, että hänen vanhempansa käyttävät päihteitä, eikä hän halua tulla samanlaiseksi. Sama vastaaja sanoi hänen itsetuntonsa olevan huono, lapsuuden olleen raskas ja kokevansa olonsa masentuneeksi.

3 - 4 annosta alkoholia käyttäviä vastaajia oli kaksi. Toinen heistä oli myös vastannut tupakoivansa satunnaisesti sekä kokeilleensa huumausaineita. Toiselle ei ollut sattunut mitään seuraamuksia päihteiden käytöstä. Toinen vastaajista alkoholin lisäksi tupakoi satunnaisesti ja oli kokeillut useita huumausaineita. Hänelle oli sattunut useita seuraamuksia päihteiden käytön takia. Hän oli satuttanut itseään tahallisesti, joutunut tapeluun, lintsannut koulusta, kaatunut tai pudonnut jostakin, sammunut humalassa, harastanut suojaamatonta seksiä, joutunut tekemisiin poliisin kanssa, ollut niin humalassa, että häneltä oli mennyt muisti, kävellessä päihtyneenä loukannut itsensä, saanut alkoholimyrkytyksen ja joutunut sairaalaan, häneltä oli varastettu jotain, ollut päihty-

neen kuljettajan kyydissä sekä ajanut itse päihtyneenä ja lisäksi hänet oli pahoinpidelty.

Yksi vastaaja oli kertonut käyttävänsä alkoholia 5 - 6 annosta niinä kertoina, kun hän alkoholia käyttää. Hän oli päihteiden käytön seurauksena kaatunut tai pudonnut jostakin. Lisäksi häneltä oli varastettu jotain ja hän oli myös itse varastanut jotain. Hän kertoi myös pahoinpidelleensä jonkun päihteiden käytön seurauksena. Hän vastasi itsetuntonsa olevan huono ja käyttävänsä päihteitä pahaan oloon sekä hyvänolon saamiseksi.

Miltei 20 %:lle vastaajista joku tuntematon henkilö oli tarjonnut ilmaiseksi päihteitä. Seuraavaksi yleisintä oli, että kavereilta oli ostettu päihteitä. Osa oli myös ostanut niitä itse kaupasta ja osa käyttänyt vanhempiensa päihteitä ilman heidän lupaansa.

Kysymyksien 10 - 39 väittämistä nousi esille nuorten pahaan oloon liittyvät väittämät: käytän päihteitä helpottaakseni pahaa oloani, minulla on huono itsetunto, koen oloni masentuneeksi, vanhempani käyttävät päihteitä, enkä halua tulla samanlaiseksi sekä lapsuuteni on ollut raskas. Halu kokeilla uutta ja helppo riskienotto kyky nousivat myös vastauksista esille. Enemmistö vastaajista kuitenkin vastasi, ettei edelliset väittämät heidän kohdallaan pidä paikkaansa. Osa myös niistä, jotka ilmoittivat, etteivät käytä mitään päihteitä, vastasivat esimerkiksi kokevansa olonsa masentuneeksi.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että suurin osa 6.- ja 7.-luokkalaisista nuorista ei käytä mitään päihteitä. Yleisin päihde oli alkoholi ja sen käyttö oli yleisempää tyttöjen keskuudessa. 8,9 % vastaajista ilmoitti tupakoivansa satunnaisesti ja 14,8 % käyttävänsä alkoholia. Huumeita oli kokeillut 5,9 %. Kouluterveyskyselyssä vuonna 2010 8.- ja 9.-luokkalaisista 16 % tupakoi päivittäin Kymenlaaksossa. Laittomia huumeita oli kokeillut 8 % ja tosi humalaan itsensä joi 16 % vähintään kerran kuukaudessa. (Kouluterveyskysely 2002 - 2010. Terveystottumukset). Elimäen 6.- ja 7.-luokkalaisten keskuudessa käyttö oli huomattavasti vähäisempää.

Pirskasen tutkimuksessa (2007) tarkasteltiin, minkä ikäisinä 14 - 18 -vuotiaat nuoret olivat aloittaneet tupakoinnin. 3 % tupakoivista oli aloittanut 10-vuotiaana tupakan polton, 50 % 11 - 13 -vuotiaana ja 47 % 14-vuotiaana. Tässä tutkimuksessa viisi vastaajaa vastasi tupakoinnin aloitusikää koskevaan kysymykseen. Yksi oli aloittanut tupakoinnin 9-vuotiaana. Loput vastaajat olivat aloittaneet tupakoinnin 11 - 13 -vuotiaana. Tulokset olivat siis hieman samansuuntaisia näiden viiden vastaajan kohdalla verrattuna Pirskasen (2007) tutkimukseen. (ks. Pirskanen 2007, 75.)

Pirskasen (2007) mukaan tavallisimpia syitä nuorten päihteiden käytölle olivat hauskanpito, rentoutuminen ja pahan olon lievittäminen. (Pirskanen 2007, 79.) Tässä tutkimuksessa päihteiden käytön syistä erityisesti nousi esille kyselylomakkeen väittämät 15, 18 - 20, 24, 27 sekä 38 - 39. Osa nuorista ottaa helposti riskejä ja haluaa kokeilla uutta, joka voi johtaa päihteiden käyttöön. Osa kuitenkin vastasi käyttävänsä päihteitä pahan olon helpottamiseen ja haluavansa olla päihtyneenä joku muu kuin oma itsensä. Tulokset ovat osittain samansuuntaisia Pirskasen (2007) kanssa. Myös ne vastaajat, jotka sanoivat etteivät käytä mitään päihteitä, vastasivat, että heillä on huono itsetunto ja he tuntevat olonsa masentuneiksi. Yllättävän moni koki lapsuutensa olleen raskas. Heistä osa oli myös vastannut vanhempiensa käyttävän päihteitä eivätkä he halua tulla samanlaisiksi.

Nuorten mielenterveys kohorttitutkimuksessa 2002 - 2003 ahdistuneisuus oli selvästi yhteydessä 9.-luokkalaisten nuorten päihteiden käyttöön. Myös Lemmetyisen (2007) tutkimuksessa suruun kohdistuva käyttö oli yleisempää kuin hauskanpitoon ja juhlimiseen liittyvä päihteiden käyttö. Myös tässä tutkimuksessa ahdistuneisuus ja negatiiviset syyt päihteiden käyttöön tulivat esiin. (Fröjd ym. 2009, 26 - 27; Lemmetyinen 2007, 65 - 66, 73.)

Enemmistö vastaajista suhtautui päihteiden käyttöön negatiivisesti ja suurinta osaa ei päihteiden käyttö kiinnostanut ollenkaan ja se koettiin typeränä. Myös Mäkelän ja Taivalmäen tutkimuksen (2006) mukaan enemmistö nuorista suhtautui kielteisesti nuorten päihteiden käyttöön. (Mäkelä & Taivalmäki 2006, 75 - 76). Kalliilla hinnalla näytti jonkin verran olevan merkitystä päihteiden käyttöön, mutta terveyshaitat ja riskit nousivat huomattavasti suuremmaksi syyksi pysyä raittiina. Kolmea vastaajaa lukuun ottamatta kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että hauskaa voi pitää myös ilman päihteiden käyttöä.

Miltei kaikkien vastaajien vanhemmilla oli vastaajien mukaan kielteinen näkemys alaikäisten päihteiden käytöstä. Kenenkään vastaajan vanhemmat eivät olleet ostaneet heille päihteitä tai antaneet käyttää päihteitä kotona tai juhlimistarkoituksessa. Kysymyksessä 31 osa kuitenkin oli vastannut, etteivät heidän vanhempansa kiellä päihteiden käyttöä. Yleisimmin alaikäiset olivat saaneet päihteitä ilmaiseksi joltain tuntemattomalta tai ostaneet kavereiltaan. Ahlströmin ym. (2012) tutkimuksessa yleisimmin alaikäiset hankkivat päihteitä kavereiltaan ja sisaruksiltaan. Suurin osa ymmärsi, ettei saa hankkia päihteitä lain mukaan kuitenkaan millään keinolla. 8 vastaajaa (N=67) kuitenkin vastasi, että he saavat lain mukaan hankkia päihteitä jollakin keinolla. Osa ei myöskään ollut asiasta aivan varmoja. (ks. Ahlström ym. 2012, 26 - 27.)

Pirskasen (2007) tutkimuksessa yleisimpiä nuorille sattuneita haitallisia seurauksia päihteiden käytöstä olivat muistin menetys, sammuminen ja itsensä satuttaminen. Harvoilla vastaajilla päihteiden käyttö oli johtanut kouluongelmiin, kuten myöhästelyyn ja lintsaamiseen. Tässä tutkimuksessa taas yleisimpiä päihteiden käytöstä johtuneita seurauksia olivat kaatuminen tai putoaminen jostakin. Miltei yhtä yleistä oli että vastaaja oli ollut päihtyneen kuljettajan kyydissä. Seuraavaksi yleisimpiä seurauksia olivat olleet lintsaaminen koulusta, sammuminen humalassa sekä varkauden kohteeksi joutuminen. Tulokset ovat melko erilaisia, mutta sammumisen on ollut molempien tutkimusten vastaajien kohdalla yleistä. (ks. Pirskanen 2007, 77.)

8.2 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Kvantitatiivista tutkimusta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Validiteetti tarkoittaa pätevyyttä, eli tutkimuksen on mitattava sitä, mitä on tarkoitus selvittää. Perusjoukon tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti ovat osa validiteettia. Reliabiliteetilla eli luotettavuus mittaa tulosten tarkkuutta. Tutkimusten tulosten pitäisi olla toistettavissa, mikäli tutkimus tehtäisiin uudelleen samaa mittaria käyttämällä. (ks. Heikkilä 2004, 29 - 30.)

Hyvän tieteellisen käytännön (2012) mukaisesti tätä tutkimusta tehdessä on noudatettu rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta. Aluksi hankittiin asianmukaiset luvat tämän tutkimuksen toteuttamiseksi. Tässä työssä käytettyihin lähteisiin on viitattu asianmukaisella tavalla. Valmis tutkimus tallennetaan ja se on nähtävillä Theseuksessa. (ks. Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 6.)

Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi jotkut vastaajat eivät välttämättä ole vastanneet kaikkiin kysymyksiin totuudenmukaisesti. Tutkimustilanne on myös saattanut vaikuttaa asiaan, joissain luokissa oppilaat vaikuttivat levottomilta tutkimustilanteen aikana. Kaikki alaikäiset eivät välttämättä ole ymmärtäneet kyselylomakkeen kysymyksiä samalla tavalla kuin tutkija, joka saattaa heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Kaikki vastauslomakkeet olivat asiallisesti täytettyjä.

Luotettavuutta lisäsi saatekirje vanhemmille, joissa oli tietoa tutkimuksesta. Samalla myös itse vastaaja sai tietoa tulevasta tutkimuksesta ja sen aihealueesta ja sai pohtia, haluaako tutkimukseen osallistua. Yhteensä 6.- ja 7.-luokkalaisia oppilaita oli 135, joista 68 lopulta osallistui tutkimukseen. Yhteensä kuusi oppilasta ei saanut lupaa vanhemmiltaan tutkimukseen osallistumiseksi. Enemmistö oppilaista palautti saatekirjeen palautusosan määräaikaan mennessä, iso osa ei kuitenkaan syystä tai toisesta palauttanut lomaketta. Suurempi osa lomakkeista olisi ehkä palautunut takaisin koululle, mikäli itse tutkija olisi jakanut saatekirjeet oppilaille ja samalla kertonut enemmän tutkimuksesta, jolloin oppilaiden kiinnostus olisi saattanut herätä enemmän tutkimusta kohtaan. Silloin lomakkeita olisi ehkä muistettu näyttää paremmin huoltajille. Opettajilta tuli kuitenkin ehdotus, että he jakaisivat lomakkeet oppilaille tiettyjen tuntien aikana, johon suostuttiin eikä ajateltu, että olisi voinut menetellä myös toisella tavalla paremman otoskoon saamiseksi.

Tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavina, sillä niillä saatiin vastaukset tutkimusongelmiin. Kyselylomake tutkimusmittarina oli siis onnistunut. Se suunniteltiinkin tarkasti ja myös esitestattiin alaikäisillä nuorilla, jotta siitä saataisiin mahdollisimman yksiselitteinen ja sopiva nuorten kielelle. Kyselylomakkeen 10. kysymystä olisi vielä voinut tarkentaa.

Vastaajista miltei yhtä moni oli tyttöjä ja poikia. 6.-luokkalaisia oli vähemmistö 7.-luokkalaisiin verrattuna. Vastauslomakkeita saatiin yhteensä 68, joista yksi jouduttiin hylkäämään. Luotettavampaan tutkimukseen olisi tarvittu suurempi otoskoko.

Tutkimustulokset syötettiin tarkasti SPSS-ohjelmaan ja tarkistettiin vielä jokaisen lomakkeen syöttämisen jälkeen, ettei lyöntivirheitä ollut tullut. Tulosten esittämisessä on käytetty kuvia havainnollistamaan tutkimustuloksia, jotta lukijan on mahdollisimman helppo lukea tuloksia.

8.3 Johtopäätökset ja jatkoehdotukset

Tutkimuksella saatiin tietoa Elimäen 6.- ja 7.-luokkalaisten päihteiden käytöstä, sen seurauksista ja syistä. Saatiin myös tietoa, mistä nuoret hankkivat päihteitään. Ehkäise tapaturmat 2009 - 2015 -hanke voi hyödyntää tutkimuksen tuloksia. Tuloksia voivat myös hyödyntää näiden koulujen opettajat ja terveydenhoitajat ollessaan tekemisissä oppilaiden kanssa. Tutkimus antaa myös hyödyllistä tietoa oppilaiden vanhemmille.

Tutkimuksesta nousi esiin nuorten kielteinen asenne päihteiden käyttöä kohtaan. Myös osa niistä vastaajista, jotka ilmoittivat käyttävänsä päihteitä, vastasivat kuitenkin päihteiden käytön olevan typerää. 64 vastaajaa (N=67) oli sitä mieltä, että hauskaa voi pitää myös ilman päihteiden käyttöä.

Tutkimuksesta nousi esiin nuorten paha olo myös niiden kohdalla, jotka ilmoittivat etteivät käytä mitään päihteitä. Jatkotutkimuksen voisi tehdä tästä aiheesta. Miten alaikäisten paha olo näkyy ja kuinka yleistä se on? Mitä siitä voi seurata? Tällainen tutkimus liittyisi myös alaikäisten nuorten päihteiden käyttöön. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi myös seurata niitä alaikäisiä nuoria, jotka käyttävät päihteitä enemmän, kuinka se vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa. Mitä ovat niissä tapauksissa päihteiden käytön seuraukset? Lisääntykö käyttö myöhemmällä iällä vai vähentyykö se? Onko sillä vaikutusta myöhempään koulutukseen, työllistymiseen, ihmissuhteisiin jne?

8.4 Oma oppiminen

Opinnäytetyön tekeminen alaikäisten nuorten päihteiden käytöstä auttoi ymmärtämään päihteitä käyttävien nuorten ajatuksia. Erityisesti nuorten paha olo herätti ajattelemaan. Pahaa oloa kokivat myös ne nuoret, jotka eivät käyttäneet päihteitä lainkaan. Tulevaisuudessa päihteitä käyttäviä nuoria on helpompi kohdata ja ymmärtää heidän tilanteitaan, kun on perehtynyt aiheeseen tämän tutkimuksen kautta. Kun sairaanhoitajana kohtaa nuoria, tulisi myös huomioida nuorten mahdolliset päihdeongelmat. Nuorten psyykkinen vointi tulisi myös ottaa huomioon, moni nuori voi psyykkisesti huonosti, vaikkei se välttämättä ulospäin näkyisikään.

LÄHTEET

Aalto-Setälä T., Marttunen, M., Pelkonen, M. 2003. Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen. Tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto.

Aarninsalo, P. 2009. Nuorten päihdeongelmat. Lääkärikäsikirja. Saatavilla: http://www.terveysportti.fi/dtk/ltk/koti?p_haku=huumeet [viitattu 1.10.12].

Ahlström, S., Huhtanen, P., Miekkala, M., Raitasalo, K. 2012. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995-2011 – ESPAD tutkimusten tulokset. Raportti 59/2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90828/URN_ISBN_978-952-245-735-6.pdf?sequence=1 [viitattu 1.2.13].

Ahlström, S., Metso, L., Tuovinen, E. 2002. Mikä lisää nuorten riskiä tupakoida, humaltua ja kokeilla marihuanaa? Yhteiskuntapolitiikka 67 (5).

Alkoholilaki 8.12.1994/1143.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Ehkäise tapaturmat hanke 2009-2015. Saatavilla: <http://www.epshp.fi/ehkaisetapaturmat-hanke> [viitattu 1.10.12].

Fröjd, S., Kaltiala-Heino, R., Ranta, K., von der Pahlen, B., Marttunen, M. 2009. Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö – Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Jyväskylä.

Haapala, P., Hurskainen, E. 2001. Kuudesluokkalaisten käsityksiä päihteistä keväällä 2000. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Hakkarainen, P. 2008. 112 Huumeiden käyttö Suomessa. Päihdelinkki. Saatavilla: <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/112-huumeiden-kaytto-suomessa> [viitattu 8.10.12].

Hakulinen-Viitanen T., Laatikainen T., Mäki P., Wikström K. 2011. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Menetelmäkäsikirja. Tampere.

Halonen, P., Laukkanen, E., Pietilä, A-M., Pirskanen, M. 2007. Nuorten päihteiden käytön ja sen haitallisten seurausten varhainen tunnistaminen – menetelmiä preventiiviseen hoitotyöhön. Tutkiva hoitotyö-lehti. 1/2007.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Holopainen, A. 2006. 235 Alkoholimyrkytys. Päihdelinkki. Saatavissa:
<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/235-alkoholimyrkytys> (luettu 2.2.13)

Huttunen, M. 2009. Alkoholiriippuvuus. Terveyskirjasto. Saatavilla:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00196 [viitattu 1.10.12].

Huumausainelaki 30.5.2008/373. 5§.

Huumeet. 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla:
http://www.ktl.fi/portal/suomi/tietoa_terveydesta/elintavat/huumeet [viitattu 1.10.12].

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavilla:
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf_0.pdf [viitattu 8.4.13].

Ilomäki, R. 2012. Substance use disorders in adolescence: Comorbidity, temporality of onset and socio-demographic background. Väitöskirja. Oulun yliopisto.

Kaatumiset ja putoamiset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tilastot/tilastokatsaukset/kaatumiset-ja-putoamiset [viitattu 2.2.13].

Kalliomaa A., Puura S., Tasanko P. 2004. Nuoruus Suomessa. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_241_nuoruus_suomessa.pdf?lang=fi [viitattu 24.9.12].

Korhonen, H. 2011. Nuorten päihteiden käyttö Helsingin Sanomien kirjoituksissa 2004-2006. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

Kouluterveyskysely. 2010. Peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden hyvinvointi Kymenlaaksossa 2002–2010. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Kootut tulokset. Saatavilla: http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/klaakso_2010_pk.pdf [viitattu 29.9.12].

Kujanpää, M. 2003. Mikä 12-vuotiaan mieltä painaa? Tutkimus kuudesluokkalaisten huolenaiheista ja niiden käsittelytavoista. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10291/G0000221.pdf?sequence=1> [viitattu 31.1.13].

Lasten ja nuorten tapaturmat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tilastot/tilastokatsaukset/lasten-ja-nuorten-tapaturmat [viitattu 2.2.13].

Lastensuojeluilmoitus. Lastensuojelun käsikirja. 2012. Saatavilla:

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/lastensuojeluilmoitus/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/lastensuojeluilmoitus/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/lastensuojeluilmoitus/) [viitattu 12.4.13].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lemmetyinen, V. 2007. Nuorten päihteiden käyttö ja sitä koskevat interventiot – Aikuiset päihdeongelmaiset kertovat nuoruudestaan. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Liikennetapaturmat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tilastot/tilastokatsaukset/liikennetapaturmat [viitattu 2.2.13].

Lindfors P., Pere L., Raisamo S., Rimpelä A., Tiirikainen M. 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Saatavilla:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-16067.pdf [viitattu 24.9.12].

Markkula, J., Öörni E. 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille – Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Mustonen, A., Salokoski, T. 2007. Median vaikutukset lapseen ja nuoriin. Mediakasvatustuseuran julkaisu 2/2007.

Mäkelä, J., Taivalmäki, M-L. 2006. ”Kuka niin on sanonut, et on pakko?” Tapaustutkimus 8.-luokkalaisten nuorten alkoholin käyttöön liittämistä merkityksistä. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Niemelä, S., Poikolainen, K., Sourander, A. 2008. Miten nuorten päihteiden käyttöön voi puuttua? Suomen lääkärilehti 63/2008. Saatavissa:

http://www.terveysportti.fi.xhalex-ng.kyamk.fi:2048/dtk/ltk/avaa?p_artikkeli=sll30835&p_haku=p%C3%A4ihhteet%20tapaturmat [viitattu 3.2.13].

Nuoret ja päihhteet – Varhaisen puuttumisen neuvoja. 2011. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä.

Nuorten aivot herkkiä alkoholille. Terveysseuran 3/2005. Päihdelinkki. Saatavissa:

<http://www.paihdelinkki.fi/mediassa/nuorten-aivot-herkkia-alkoholille> [viitattu 2.2.13].

Nuorten hyvinvointi Kymenlaaksossa vuosina 2002 - 2010. Kouluterveyskysely. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Esuomi/Kym/Kym_pk.pdf [viitattu 12.4.13].

Nuorten tapaturmat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset/nuoret;jsessionid=BE91BA4BA8DFFE919EF994A6332F9890 [viitattu 2.2.13].

Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö ovat vähentyneet, nuuskaaminen lisääntynyt.

Sosiaali ja terveysministeriö. Tiedote 129/2011. Saatavissa:

<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1563478> [viitattu 15.10.12].

Nuorten tapaturmat liikenteessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset-ja-nuoret/nuoret/tapaturmat-liikenteessa [viitattu 2.2.13].

Pirskanen, M. 2007. Nuorten päihteettömyyden edistäminen – Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Väitöskirja. Kuopion yliopisto.

Päihteitä käyttävän nuoren tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset. 2001. Duodecim-lehti 15/2001. Artikkelin tunnus: duo92420.

Raitasalo, K. & Simonen, J. 2011. Alaikäiset juovat entistä vähemmän, mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy. Yhteiskuntapolitiikka 1/2011.

Tapaturmaiset hukkumiset. 2009. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tilastot/tilastokatsaukset/hukkumiset [viitattu 2.2.13].

THL. Nuorten alkoholinkäyttö ja tapaturmat. THL internetsivut:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset-ja-nuoret/nuoret/alkoholinkaytto-ja-tapaturmat [viitattu 15.9.12].

THL. Tapaturmia ehkäistään vaikuttamalla alkoholin käyttöön. 2011. THL internetsivut: http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/tapaturmien-ehkaisy-kunissa/turvallisuustyo/paikallisen-alkoholipoliitiikan-kehittaminen [viitattu 15.9.12].

Tillonen, J. 2004. Alkoholiohjelma 2004 - 2007. Alkoholinkäytön vaikutukset elimistöön ja terveyteen.

Tupakkalaki 13.8.1976 / 693.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa, määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Tammi.

Winter, T. 2004. Nuorten raittius ja siihen vaikuttavat tekijät. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Tekijä, tutkimus, aihe	Osallistujat	Tarkoitus	Keskeiset tulokset
Korhonen, Heidi Pro Gradu-tutkielma Sosiaalityö Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö Tampereen yliopisto Toukokuu 2011 Nuorten päihteidenkäyttö Helsingin Sanomien kirjoituksissa 2004-2006	Aineistona Helsingin Sanomien 135 kirjoitusta vuosilta 2004-2006. Yleisimpinä toimijoina kirjoituksissa olivat nuorten vanhemmat, nuoret itse, poliisi, poliitikot, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja tutkijat.	Tarkoituksena oli selvittää, mitä kirjoitukset kertovat nuorten päihteiden käytöstä ja siihen vaikuttamisesta.	Ristiriitoja paljon, esimerkiksi päihteiden käytön muutoksista (lisääntyneet, vähentyneet?) ja 12-vuotiaiden puhalluttamisen tarpeellisuudesta. Nuorten kerrottiin käyttävän alkoholia, huumeita (erityisesti gamma ja lakka puhuttivat), liuottimia, lääkkeitä päihtymiseen. Käyttöön haluttiin vaikuttaa poliisien oikeuksien lisäämisellä, puhalluttaminen nuorisotapahutumien ovella, alkoholin välittämisen ja myymisen valvonnalla, päihdehoidon tehostaminen, lapsi- ja nuorisotyö, sosiaalityö, päihdekasvatus ja alkoholiveron nostaminen. Näistä kirjoituksia oli puolesta ja vastaan. Myös positiivista kuvailua nuorten päihteiden käytöstä löytyi kirjoituksista.

Tekijä, tutkimus, aihe	Osallistujat	Tarkoitus	Keskeiset tulokset
Huhtala, Heini Lavikainen, Hanna Pere, Lasse Rainio, Susanna Rimpelä, Arja Rimpelä, Matti Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2007:63 Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Helsinki 2007 Nuorten terveystapa- tutkimus 2007: Nuor- ten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2007	5840 12-18- vuotiasta nuorta. Aineisto kerätty postikyselyin ympä- ri maata vuodesta 1977 aina kahden vuoden välein, tuo- rein kysely suoritet- tu keuhkokuumeella 2007.	Raportin tarkoitus on kuvata tupakoinnin, alko- holin käytön ja sosiaali- sen huumealtistuksen kehitystä 2005-2007 ja verrata sitä aikaisempiin vuosiin. Siinä tarkastellaan 12-18- vuotiaiden tupakkatuot- teiden, alkoholin käytön, tupakansavulle altistumi- sen, tupakkariippuvuu- den, nikotiinikorvaushoi- totuotteiden käytön ja sosiaalisen huumealtis- tuksen muutoksia.	Pääosin 2000-luvulla päihteiden käyttö nuorten kohdalla on vähentynyt. Tupakointia kokeillaan ja käytetään vanhempina kuin aikai- semmin. 25% 16-28-vuotiaista tupakoi. 14-18-vuotiaiden poikien kes- kuudessa 1990-2000-luvulla nuuskakokeilut lisääntyivät.
Kujanpää, Maarit Kasvatustieteen Pro- gradu-tutkielma Jyväskylän yliopisto, 2003 Mikä 12-vuotiaan mieltä painaa? Tutki- mus kuudesluokkalaisten huolenaiheista ja niiden käsittelytavois-	12-13-vuotiaiden kuudesluokkalaisten kirjoitelmat ovat tutkimuksen aineis- tona. 38 oppilasta, 26 tyttöä ja 12 poikaa. Aiheena ”Mikä minua huolestuttaa?”.	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia huolia ja pelkoja kuudesluokkalaisten lapsilla on ja kuinka he käsittelevät niitä. Sekä onko tyttöjen ja poikien huolien aiheilla jotakin eroja.	Useimmissa kirjoitelmissa lapsia huolestutti vanhempien alkoholin ja tupakan käyttö. Päihteisiin liittyvien huolien osuus oli pojilla 17% ja tytöillä 8%. Lähinnä oltiin huolissaan siitä, että oltiin nähty päihteiden käyttäjä ja kuudesluokkalaista askarrutti oma ja kavereiden tuleva kohtalo. Muita huolenaiheita olivat perhe, kaverit, oma itse jne. Suurin osa kertoi purkavansa huoliaan kavereille ja vanhemmille (sekä tytöt että pojat). Seuraavaksi yleisintä oli

ta.			pohtia asioita yksin. Muita keinoja olivat huumori, päiväkirjaan kirjoittaminen, liikunta, itsetuhoisten keinojen harkitseminen, tupakointi jne.
Lemmetyinen, Veera. Nuorten päihteidenkäyttö ja sitä koskevat interventiot – Aikuiset päihdeongelmaiset kertovat nuoruudesta. Pro gradu-tutkielma Jyväskylän yliopisto 2007	Kyselytutkimuksena suoritettu, suurin osa vastaajista alle 25-vuotiaita. Osaa myös haastateltu. Vastaajia yhteensä 33, sekä miehiä että naisia.	Tarkoituksena selvittää, minkälaisia interventioita päihteidenkäyttöön on kohdistunut tutkimushenkilöiden ollessa alaikäisiä. Tarkastellaan sitä, kuka on puuttunut, millä tavalla, milloin ja miltä puuttumiset ovat tuntuneet. Interventioiksi on luokiteltu kaikki puuttumiset päihteiden käyttöön liittyen.	Suurin osa kertoi ensimmäisenä alkoholin käyttöön puuttui isä, äiti tai molemmat, joka johti keskusteluun asiasta ja/tai jonkin rangaistuksen antamiseen. Kaksi vastaajaa kertoi oman vanhemman rohkaisseen juomaan ja neljän vastaajan juomiseen ei puututtu millään tavalla. Muita, jotka olivat ensimmäisenä huomanneet käytön, olivat veli, poikaystävä, puoliso, kaverit, terveydenhoitaja tai opettaja. 59% vastanneiden alkoholin käyttöön oli puututtu heidän ollessaan alle 18-vuotiaita. Puuttumiset olivat joko keskustelua, rankaisemista tai juomiseen rohkaisemista. 6 kertoi joutuneensa alaikäisenä alkoholin takia putkaan tai pidätetyksi.
Haapala, Päivi Hurskainen, Eija Kuudesluokkalaisten käsityksiä päihteistä keväällä 2000. Pro gradu-tutkielma, 2001 Jyväskylän yliopisto	Peruskoululaisten (kuudesluokkalaisten) kirjoitelmien avulla selvitetty, mikä merkitys päihteillä on nuorten elämässä. Yhteensä 37 oppilasta, 20 poikaa ja 17 tyttöä. Laadullinen tutkimusmenetelmä.	Tavoitteena selvittää mikä osuus päihteillä on nuorten elämässä, millaisena kuudesluokkalaiset kokevat päihdevalistuksen, millainen käsitys heillä on päihteistä.	Suurin osa oli mielestään saanut päihdeopetusta koulussa liian vähän. Monet kertoivat päihteiden saatavuuden olevan helppoa, osa kuvaili sitä jopa liian helpoksi. Tupakan hankkimisen koettiin olevan helppointa: osa kertoi ostavansa sitä itse kioskilta tai huoltoasemalta, osa kavereilta ja osa kertoi jonkun tarjonneen tupakkaa kaupungilla. Alkoholin hankinta koettiin myös helpoksi: joku vanhempi ihminen tai kaveri tarjonnut kaupungilla yleensä. Kolmelle vastaajista oli tarjottu huumeita, yhtä kuudesluokkalaista kaverit olivat painostaneet kokeilemaan huumeita. 12 kertoi käyttäneensä alkoholia. 12 oli kokeillut tupakkaa. Kuukaan vastaajista ei kertonut kokeilleensa huumeita.
Mäkelä, Johanna	Jyväskyläläisiä 8.-luokkalaisia nuoria osallistui tutkimuk-	Tarkoituksena selvittää, minkälaisia minkälaisia merkityksiä 8.-	Suhtautuminen nuorten alkoholin käyttöön oli pääosin kielteistä. Joka viikonloppuista

Taivalmäki, Marja-Liisa ”Kuka niin on sanonut, et on pakko?” Tapaustutkimus 8.-luokkalaisten nuorten alkoholin käyttöön liittämistä merkityksistä. Pro gradu-tutkielma 2006 Jyväskylän yliopisto	seen 36. Aineisto on saatu ryhmähaastattelulla ja prosessidraamatyöskentelyllä.	luokkalaiset liittävät nuorten alkoholin käyttöön.	juomista pidetään typeränä, kokeilu ja kohtuukäyttäminen ymmärretään. Huonona nähdään suuri rahanmeno, alkoholin jättämät jäljet ympäristöön, terveysvaikutukset, humalassa tehdyt tyhmyydet, kireä tunnelma kotona juomisen jälkeen. Hyvänä koetaan mahdollisuus saada uusia kavereita juomalla, hyväksyntä, suosio, keino olla joku muu kuin oma itsensä, hauskuus. Alkoholin käyttö kuuluu nuorten elämässä erityisesti juhlapäiviin, kuten vappu, uusi vuosi ja koulujen päättäminen. Alkoholista kieltäytymistä pidetään kuitenkin kaikesta huolimatta järkevimpänä vaihtoehtona.
Pirskanen, Marjatta Nuorten päihteettömyyden edistäminen Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. 2007 Väitöskirja Kuopion yliopisto	14-18-vuotiaita nuoria osallistui 326 tutkimukseen. Terveystieteiden ja heidän yhteistyökumppaneitaan osallistui yhteensä 24.	Tarkoituksena testata ADSUME nuorten päihdemittarin luotettavuutta. Vertaus päihteiden käytön yhteydessä olevista taustatekijöistä terveydenhoitajien sekä nuorten tunnistamina. Kuvailua nuorten päihteiden käytöstä. Tarkoituksena tehdä varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteettömyyden edistämiseksi koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon.	14-15-vuotiaista 59% raittiita, 16-18-vuotiaista 23%. Noin neljännes tupakoi. ADSUME mittarilla saatiin selville raittius, kokeilukäyttö, toistuva päihdekäyttö ja riskikäyttö. Vaarallista suurkulutusta sillä tunnistettiin enemmän Auditmittariin verrattuna. Muiden päihteiden käytöllä oli yhteys alkoholinkäyttöön. Päihteitä käyttäneistä nuorista viidesosalle oli aiheutunut seuraamuksia, kuten sammuminen, muistin menetys, itsensä satuttaminen. Käyttö jaettiin neljään tasoon: raittius ja kokeilu 47%, riskikäyttö 18%, toistuva käyttö 19% ja suurkulutus 16%.
Halonen, Laukkanen, Pietilä, Pirskanen Nuorten päihteiden käytön ja sen haitallisten seurausten varhainen tunnistaminen – menetelmiä preventiiviseen hoitotyöhön 2007	14-18-vuotiaita 326 osallistujaa. Kyseilytutkimus.	Arvioitiin nuorten päihteiden käyttöä ja haitallisia seurauksia. ADSUME, AUDIT ja CRAFT-mittareiden arviointia.	Yli neljännes vastaajista joi itsensä humalaan. Haitalliset seuraukset olivat yhteydessä suuriin alkoholiannoksiin, väh. 5 annosta. Suurempi osa tytöistä oli menettänyt muistinsa poikiin verrattuna. ADSUMELLA ja AUDITILLA tunnistettiin päihdekokeilut, toistuva käyttö ja riskikäyttö. ADSUME soveltui nuorten tutkimiseen paremmin.

Tutkimusongelma	Muuttujat	Teoreettinen tarkastelu	Kyselylomakkeen muuttujat
1. Mitä päihteitä alaikäiset käyttävät?	Alkoholi	6,9,10-11	6
	Tupakka	7,11-12	4-5
	Huumeet	6-7,12-14	7-9
2. Miksi he käyttävät päihteitä?	Päihteistä kieltäytymisen vaikeus	15	10
	Ystävät käyttävät	23,10	8,11
	Masennus	9	24
	Päihteet ei kiinnosta	10,25	28
	Päiht.käyttö typerää	10	29
	Kalleus	25	30
	Vanhemmat kieltää käytön	25	31
	Uskonto	10	32
	Hauskuus ilman päihteitä	10	33
	Hallinnan menettäminen	10	34
	Vie paljon aikaa	10	35
	Pilaa elämän	10	36
	Riskit, terveyshaitat	10	37
	Vanhempien käyttö	15	38
	Raskas lapsuus	13	39
	Hetkellisen mielihyvän hakeminen	13,23	23
	Rohkeampi käytös	18	22
	Ahdistukseen	23-24	21

	Kokeilunhalu	23	20
	Huono itsetunto	23	19
	Nuori, joka ottaa helposti riskejä	23	18
	Halu näyttää vanhemmalta	24	17
	Juhlimiseen	24	13
	Rentoutuminen	24	16
	Pahaan oloon	25	15
	Halu kuulua joukkoon	25	14
	Hauskanpitoon	25	12
	Irtiottoon arjesta	25	25
	Mahdollisuus olla joku muu kuin oma itsensä	26	27
	Yksinäisyys	25	26
3. Mistä alaikäiset hankkivat pähteensä?	Vanhemmilta ilman lupaa	21-22	43
	Vanhemmilta luvan kanssa	21-22	40-42
	Kaverit myyneet	25	44
	Ostavat itse kaupasta	25	45
	Joku tarjoaa päihdettä	25	46
	Sisarukset antaneet/myyneet	22,25	47-48
	Laki	9-10,13	49
4. Mitä seurauksia alaikäisten pähteiden käytöllä on?	Väkivallan uhri	15,18	68
	Väkivallan tekijä	15,18	69
	Ajoneuvon kuljettaminen päihtyneenä	15	67

	Suojaamaton seksikontakti	15	57
	Päihtyneen kuljettajan kyydissä oleminen	15	66
	Varastaminen	15-16,18	65
	Varkauden uhriksi joutuminen	15	64
	Alkoholimyrkytys	17-18	63
	Onnettomuudet	15,17	60-62
	Poliisin kanssa tekemisiin joutuminen	23,15	58
	Muistikatkokset	13,16	59
	Sammuminen	16-17	56
	Itsensä satuttaminen	16	51
	Tappeluun joutuminen	18	52
	Kaatuminen	19	55
	Putoaminen	20	55
	Lintsaus	20,16	53
	Koulusta erottaminen	20,16	54
Taustatiedot	Sukupuoli		1
	Ikä		2
	Ala-aste		3
	Yläaste		3

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

SAATEKIRJE

Hyvä huoltaja,

olen sairaanhoitajaopiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä, joka käsittelee alaikäisten nuorten päihteiden käyttöä: mitä päihteitä he käyttävät ja miksi, mistä he hankkivat päihteensä ja päihteiden käytön seurauksista. Aineisto kerätään kyselylomakkeilla. Kyselyihin vastataan nimettömänä ja ketään ei voi tunnistaa tuloksista. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Lomakkeet hävitetään tulosten kirjoittamisen jälkeen.

Luvan tutkimuksen suorittamiselle on antanut koulun rehtori _____.

Teidän nuorene opiskelee luokalla, joka on valikoitunut osaksi tutkimustani. Pyydän lupaa nuorellenne osallistua tutkimukseeni tämän saatekirjeen mukana olevalla suostumuslomakkeella.

Valmis opinnäytetyöni julkaistaan Julkaisuarkisto Theseuksessa, www.theseus.fi

Tarvittaessa lisätietoja saa laittamalla minulle sähköpostia.

Ystävällisin terveisin,

Niina Blomberg
Hoitotyön koulutusohjelma, Sairaanhoitaja (AMK)
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
niina.blomberg@student.kyamk.fi

Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot:

Mirja Nurmi
Lehtori
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
mirja.nurmi@kyamk.fi

-----LEIKKAA IRTI JA PALAUTA-----

Nuoreni _____(Nimi ja luokka)

() Saa osallistua () Ei saa osallistua

Kyselytutkimukseen, jossa selvitetään alaikäisten nuorten päihteiden käyttöä. Tutkimuksen tuloksia käytetään sairaanhoitajaopiskelija Niina Blombergin opinnäytetyöhön ja valmiin työ voi lukea kesäkuussa 2013 osoitteesta www.theseus.fi

(Huoltajan allekirjoitus) Lupalappu tulee palauttaa viimeistään viikon kuluttua.

Kyselylomake

Tässä kyselyssä päihteillä tarkoitetaan alkoholia, tupakkaa ja huumeita. Vastaa jokaiseen kysymykseen ympyröimällä sinulle sopivin vaihtoehto.

Taustatiedot:

1. Sukupuoli

1 Tyttö

2 Poika

2. Ikä _____ vuotta

3. Millä luokalla opiskelet?

1 Ala-asteen 6.-luokalla

2 Yläasteen 7.-luokalla

Tupakointi

4. Tupakoitko?

1 En

2 Tupakoin satunnaisesti

3 Tupakoin päivittäin

5. Minkä ikäisenä aloitit tupakoinnin? _____-vuotiaana

Alkoholi

*Seuraavassa kysymyksessä **yhdeällä alkoholiannoksella** tarkoitetaan:*

pullo (0,33l) olutta tai siideriä tai

reilu puoli lasia (12cl) mietoa viiniä tai

vajaa puoli lasia (8cl) väkevää viiniä tai

vajaa neljänneslasia (4cl) viinaa

6. Kuinka monta annosta alkoholia juot yleensä niinä päivinä, jolloin käytät alkoholia?

- 1 En käytä alkoholia
- 2 1-2 annosta
- 3 3-4 annosta
- 4 5-6 annosta
- 5 7 annosta tai enemmän, montako? _____

Huumeet

7. Oletko kokeillut jotakin seuraavista huumausaineista?

	Kyllä	En ole kokeillut
1 Kannabis, marihuana	1	2
2 Heroiini	1	2
3 Ekstaasi	1	2
4 Kokaiini	1	2
5 LSD	1	2
6 Amfetamiini	1	2
7 Gamma	1	2
8 Jokin muu, mikä _____	1	2

8. Kuuluuko lähiystäväpiiriisi joku, joka on kokeillut huumausaineita?

- 1 Ei
- 2 Yksi henkilö
- 3 2-5 henkilöä
- 4 Useampi kuin 5 henkilöä

9. Miten vaikeaksi tai helpoksi arvioit nuorten mahdollisuudet hankkia huumausaineita paikkakunnaltasi?

- 1 Vaikeaksi
- 2 En osaa sanoa
- 3 Helpoksi

Väittämiä päihteiden käytöstä (Alkoholi, tupakka, huumeet)

	Täysin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Täysin eri mieltä
10. Minun on vaikea kieltäytyä, jos joku tarjoaa päihteitä	1	2	3
11. Käytän päihteitä, koska ystävänikin käyttävät	1	2	3
12. Käytän päihteitä hauskanpitoon	1	2	3
13. Käytän päihteitä juhlimiseen	1	2	3

14. Käytän päihteitä, koska haluan kuulua joukkoon	1	2	3
15. Käytän päihteitä helpottaakseni pahaa oloani	1	2	3
16. Käytän päihteitä rentoutuakseni	1	2	3
17. Käytän päihteitä näyttääkseni vanhemmalta	1	2	3
18. Otan helposti riskejä	1	2	3
19. Minulla on huono itsetunto	1	2	3
20. Haluan kokeilla uutta	1	2	3
21. Käytän päihteitä helpottaakseni ahdistustani	1	2	3
22. Käytän päihteitä tullakseni rohkeammaksi	1	2	3
23. Käytän päihteitä saadakseni hyvänolontunteen	1	2	3
24. Koen oloni masentuneeksi	1	2	3
25. Haluan irtioton arjesta päihteiden avulla	1	2	3
26. Olen yksinäinen	1	2	3
27. Haluan olla päihtyneenä joku muu kuin minä itse	1	2	3
28. Päihteet eivät kiinnosta minua	1	2	3
29. Päihteiden käyttö on typerää	1	2	3
30. En käytä päihteitä, koska se on niin kallista	1	2	3
31. Vanhempani kieltävät päihteiden käytön	1	2	3
32. Uskontoni kieltää päihteiden käytön	1	2	3
33. Hauskaa voi pitää ilman päihteiden käyttöä	1	2	3
34. En halua menettää hallintaani humalassa	1	2	3
35. En käytä päihteitä, koska se vie niin paljon aikaa	1	2	3
36. Päihteiden käyttö pilaa elämän	1	2	3

37. En käytä päihteitä sen riskien ja terveyshaittojen takia	1	2	3
38. Vanhempani käyttävät päihteitä enkä halua tulla saman-	1	2	3
laiseksi			
39. Lapsuuteni on ollut raskas	1	2	3

Mistä hankin päihteeni?

	Täysin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Täysin eri mieltä
40. Vanhemmat ostavat minulle päihteitä	1	2	3
41. Vanhemmat antavat minun käyttää päihteitä kotona	1	2	3
42. Vanhemmat antavat minun käyttää päihteitä juhlimiseen	1	2	3
43. Käytän vanhempieni päihteitä ilman heidän lupaansa	1	2	3
44. Olen ostanut kavereiltani päihteitä	1	2	3
45. Olen ostanut itse päihteitä kaupasta	1	2	3
46. Joku tuntematon on tarjonnut päihteitä ilmaiseksi	1	2	3
47. Sisarukset ovat antaneet päihteitä ilmaiseksi	1	2	3
48. Olen ostanut sisaruksilta päihteitä	1	2	3
49. Lain mukaan en saa hankkia päihteitä millään keinolla	1	2	3
50. Olen hankkinut päihteeni jostain muualta, mistä?_____	1	2	3

Mitä seuraavista sinulle on sattunut päihteiden käytön seurauksena?

Liite 4/5

	Täysin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Täysin eri mieltä
51. Olen satuttanut itseäni tahallisesti	1	2	3
52. Olen joutunut tappeluun	1	2	3
53. Olen lintsannut koulusta	1	2	3
54. Minut on erotettu koulusta	1	2	3
55. Olen kaatunut tai pudonnut jostakin	1	2	3
56. Olen sammunut humalassa	1	2	3
57. Olen harrastanut suojaamatonta seksiä	1	2	3
58. Olen joutunut tekemisiin poliisin kanssa	1	2	3
59. Olen ollut niin humalassa, että minulta on mennyt muisti	1	2	3
60. Olen päihtyneenä joutunut liikenneonnettomuuteen	1	2	3
61. Olen pyöräillessäni päihtyneenä loukannut itseni	1	2	3
62. Olen kävellessäni päihtyneenä loukannut itseni	1	2	3
63. Olen saanut alkoholimyrkytyksen ja joutunut sairaalaan	1	2	3
64. Minulta on varastettu jotain	1	2	3
65. Olen itse varastanut jotain	1	2	3
66. Olen ollut päihtyneen kuljettajan kyydissä	1	2	3
67. Olen ajanut päihtyneenä	1	2	3
68. Minut on pahoinpidelty	1	2	3
69. Olen pahoinpidelty jonkun	1	2	3

70. Haluatko sanoa jotain kyselyn loppuksi?

KIITOS VASTAUKSESTASI !

Tutkimuslupa.

Liite 5

Sähköposti tutkimusluvan saamiseksi Elimäen ala-asteen sekä yläasteen rehtorilta.

Sähköposti yläasteen rehtorilta:

Hei

Minulle sopii kyselyn toteuttaminen 7.-luokkalaisille, ole vielä yhteydessä 7-luokkien luokanvalvojaryhmän vetäjään ja sovi miten ja milloin kysely toteutetaan.

Sähköpostiviesti ala-asteen rehtorilta:

Moi,

voit tehdä kyselytutkimuksen koulumme 6A ja 6B luokille. Oppilaita on yhteensä 30, joista muutama ei todennäköisesti palauta lupalappua tai oppilaan huoltaja ei anna lupaa osallistua tutkimukseen. Voinet toimittaa sähköpostitse lupalapun minulle, niin kopioin sen oppilaille. Kannattaa varata aikaa reilu viikko lupalappujen palautumiseen kotoa kouluun. Kyselytutkimuksen ajankohdalla ei ole meille merkitystä, esim. tammi-helmikuun vaihde sopii.